

”Pystyn asioihin, joihin en uskonut pystyväni”

TYÖPAJATOIMINNAN VALTAKUNNALLISET SOVARI 2020 -TULOKSET

Riitta Kinnunen, Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Sisällys

Johdanto.....	3
Valmentautujien näkemyksiä työpajatoiminnan toteutuksesta.....	6
Valmentautujien kokemaa sosiaalista vahvistumista työpajajakson aikana.....	12
Sovari-tuloksia valmentautujaryhmittäin	15
Sovari-tuloksia työpajapalvelun mukaan.....	22
Valmentautujien kuvauksia työpajatoiminnan vaikutuksista	28
Valmentautujien kuvauksia työpajatoiminnan kehittämistarpeista	38
Sovariin vastanneet valmentautijat.....	46

Johdanto

SOVARI – SOSIAALISEN VAHVISTUMISEN MITTARI on työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön vaikuttavuuden mittari. Sovarin tarkoituksena on mitata ja tuoda esille palveluiden sosiaalisesti vahvistavia vaikutuksia. Asiakkaiden sosiaalinen vahvistuminen nähdään työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön keskeisenä tavoitteena. Sovari täydentää työpajojen ja etsivän nuorisotyön tilastollista vaikuttavuustietoa, jolla seurataan asiakkaiden sijoittumista koulutukseen, työhön ja muihin palveluihin. Sovari-mittarin avulla työpajatoiminnasta ja etsivästä nuorisotyöstä saadaan valtakunnallisesti yhdenmukaista ja vertailtavaa vaikuttavuustietoa ja tunnuslukuja.

Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön vaikutuksia asiakkaiden elämäntilanteisiin on tärkeää saada esille, jotta nähdään tuotettujen palveluiden merkitys ja tarve palvelujärjestelmässä. Sovarin tuottamalla tiedolla työpajatoimijat ja etsivää nuorisotyötä toteuttavat organisaatiot voivat osoittaa yhteistyötahoilleen ja sidosryhmilleen palveluiden laatua ja vaikutuksia asiakkaiden kokemusten perusteella. Työpajat ja etsivän nuorisotyön organisaatiot voivat hyödyntää tietoja myös oman toimintansa kehittämiseen. Valmentautujille on tärkeää osallisuus, tunne siitä, että heidän kokemuksensa tulevat kuulluiksi ja he voivat vaikuttaa työpajatoiminnan kehittämiseen.

Sovari-mittarin ylläpidosta vastaa Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry osana kohdennetun nuorisotyön osaamiskeskustoimintaa opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) tuella. Sovarin kehittämistyö on toteutettu tiiviissä yhteistyössä työpajojen ja etsivän nuorisotyön toimijoiden ja asiakkaiden kanssa.

Tässä raportissa keskitytään työpajojen valtakunnallisiin Sovari-tuloksiin. Etsivän nuorisotyön valtakunnallinen raportti julkaistaan erikseen.

Sovari-mittari perustuu työpajojen valmentautujille suunnattuun anonyyymiin nettikyselyyn. Työpajatoiminnassa valmentautajat vastaavat Sovari-kyselyyn työpajajaksonsa loppuvaiheessa. Kyselyyn vastaaminen järjestetään osana työpajatoimintaa. Intossa on laadittu Sovarin käyttöä tukeva opaskirja¹, jossa kuvataan konkreettisesti Sovarin sisältö ja käsitellään sosiaalisen vahvistamisen osa-alueita ja periaatteita sekä mittarilla saatavan tiedon tulkitsemista ja hyödyntämistä.

Työpajatoiminnan Sovari sisältää kaksi arviointiosiota:

1. työpajatoiminnan *toteutuksen* ja
2. sen vaikutusten arvioinnin *sosiaalisen vahvistumisen* näkökulmasta.

Sovari-kyselyn ensimmäisessä arviointiosiossa valmentautajat arvioivat työpajatoiminnan toteutusta ja laatua. Työpajatoiminnan arvioinnin keskeisiä osa-alueita ovat 1) työtehtävät ja osallisuus, 2) yhteisöllisyys sekä 3) työ- ja yksilövalmennuksessa

¹ Kinnunen, Riitta (2016): Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön vaikuttavuus. Työkaluna sosiaalisen vahvistumisen Sovari-mittari. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry, Helsinki. http://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/tyopajatoiminnan-ja-etsivan_sovari-mittari_verkko-pdf.pdf

tarjottu ohjaus ja tuki (kuvio 1). Nämä ovat kolme keskeistä kulmakiveä, joihin sosiaalinen vahvistaminen työpajatoiminnassa perustuu.

Sovari-kyselyn toisessa arviointiosiossa valmentautujat arvioivat sosiaalisen vahvistumisen kokemuksiin työpajajakson aikana viidellä osa-alueella. Kukin osa-alue sisältää muutaman arviointikysymyksen. Asiakas arvioi, onko hän kokenut muutosta sosiaalisen vahvistumisen eri osa-alueilla palvelujakson aikana ja minkä suuntaista muutos on ollut.

Kuvio 1. Työpajatoiminnan toteutuksen arviointiteemat Sovarissa.

Sovari-mittarin sosiaalisen vahvistumisen osa-alueita ovat 1) itsetuntemus, 2) sosiaaliset taidot ja 3) elämänhallinta, jotka ovat ihmisen keskeisiä voimavaroja elämässä (kuvio 2). Lisäksi osa-alueisiin kuuluvat 4) arjen asioiden hallinta ja 5) opiskelu- ja työelämävalmiudet, joissa sosiaalinen vahvistuminen ilmenee käytännössä arjessa suoriutumisena ja etenemisenä opintojen ja työelämän poluilla.

Sovari-mittari tuottaa valtakunnallisia, alueellisia ja organisaatiokohtaisia tietoja ja tunnuslukuja sekä asiakkaiden omin sanoin kuvaamia kokemuksia työpajatoiminnan vaikutuksista. Työpajoille tuotetaan lisäksi yksikkö- tai ryhmäkohtaisia tietoja, mutta henkilökohtaisia tuloksia Sovari ei tuota. Into laatii Sovari-tulosten alueelliset ja organisaatiokohtaiset yhteenvedot sekä valtakunnallisen raportin kerran vuodessa. Organisaatiokohtaisissa ja alueellisissa yhteenvedoissa tulokset ovat vertailtavissa valtakunnallisiin tuloksiin.

Työpajojen Sovari 2020 -kyselyyn vastasi kaikkiaan 3639 valmentautujaa 174 työpajalta. Sovari 2020 -tulokset perustuvat vuoden 2020 aikana kerättyihin tietoihin. Kauden myötä Sovarissa siirryttiin kalenterivuoden mukaiseen tiedonkeruuseen. Sovari-mittari on ollut käytössä vuodesta 2016 ja nyt kyseessä oli viides tiedonkeruukausi. Sovari on juurtunut työpajakentälle laajasti: nyt omat Sovari-tuloksensa sai 120 työpajaa.

Vuosi 2020 oli työpajatoiminnassa haasteellinen Korona-pandemian vaikutuksesta. Kevästä alkaen työpajatoimintaa sopeutettiin valtionhallinnon tekemien kokoontumisrajoitusten mukaisesti: työpajatoimintaa siirrettiin työpajoilta koteihin etäyhteyksien päähän, järjestettiin pienryhmissä työpajoilla ja jouduttiin osittain väliaikaisesti keskeyttämään. Pandemia merkitsi uusien toimintamallien kehittämistä ja käyttöönottoa lyhyellä varoitusajalla. Muutokset vaikuttivat muun muassa työpajalla järjestettyihin tehtäviin ja työn sisältöihin, valmentautujien mahdollisuuksiin tavata toisiaan ja työskennellä yhdessä sekä työ- ja yksilövalmennuksen toteutukseen. Muutokset merkitsivät monelta osin toiminnan rajaamista ilman, että sitä kaikkea pystyttiin korvaamaan jollain toisella toimintatavalla.

Sovari 2020 -kyselyn sisältö vastasi valtaosin edeltäneen kauden kyselyä. Kyselyä muotoiltiin kieliasultaan aikaisempaa selkeämmäksi Selkokeskuksen ja kielitoimistojen kanssa. Kysymysten sisältö pyrittiin kuitenkin pitämään mahdollisimman ennallaan. Sovari 2020 ja 2019 -tulosten vertailua voidaan tehdä sillä varauksella, että osa tuloksissa havaittavista eroista voi johtua kyselyiden kieliasun muutoksesta eikä ne johdu pelkästään vastaajien kokemuseroista.

Tässä raportissa esitellään valtakunnallisia Sovari 2020 -tuloksia työpajatoiminnasta. Ensin kuvataan valmentautujien näkemyksiä työpajatoiminnan toteutuksesta sekä heidän kokemaansa sosiaalista vahvistumista työpajajakson aikana. Sen jälkeen käydään läpi Sovari-tuloksia valmentautujaryhmittäin ja työpajapalvelun mukaan. Lopuksi tuodaan esille valmentautujien omin sanoin kirjoittamia kuvauksia työpajatoiminnan tarjoamista kokemuksista ja sen vaikutuksista sekä työpajatoiminnan kehittämistarpeista.

Kuvio 2. Sosiaalisen vahvistumisen osa-alueet Sovarissa.

Valmentautujien näkemyksiä työpajatoiminnan toteutuksesta

SOVARI-MITTARILLA TUOTETAAN tietoa sosiaalista vahvistumista edistävien periaatteiden toteutumisesta työpajatoiminnassa. Myönteiset kokemukset työtehtävissä, yhteisöllisyydessä ja valmennuksessa rakentavat perustaa sosiaaliselle vahvistumiselle. Onnistuminen työpajan tehtävissä ja myönteisen palautteen saaminen ryhmän muilta jäseniltä ja valmentajilta tuottavat valmentautujalle hyväksytyksi tulemisen tunteita. Vahvistuneet käsitykset omista kyvyistä, työpajayhteisössä pärjääminen sekä kannustava valmennus edistävät tavoitteisiin pyrkimistä ja uuden oppimista, yrityksen ja erehdyksen kautta.²

Työpajojen Sovari-tulosten mukaan edellä kuvatut periaatteet toteutuvat työpajatoiminnassa yleensä melko hyvin tai erittäin hyvin. Valmentautujille on järjestetty yleisesti sopivan haastavia ja antoisia tehtäviä, sillä 92 prosenttia heistä on saanut tehtävissään onnistumisen kokemuksia ja 81 % kokee oppineensa uusia taitoja (kuvio 3). Useimmat heistä, 82 %, ovat myös saaneet kokeilla riittävän monipuolisesti erilaisia työtehtäviä. Nämä asiat ovat tärkeitä valmentautujan omien vahvuuksien tunnistamiseksi.

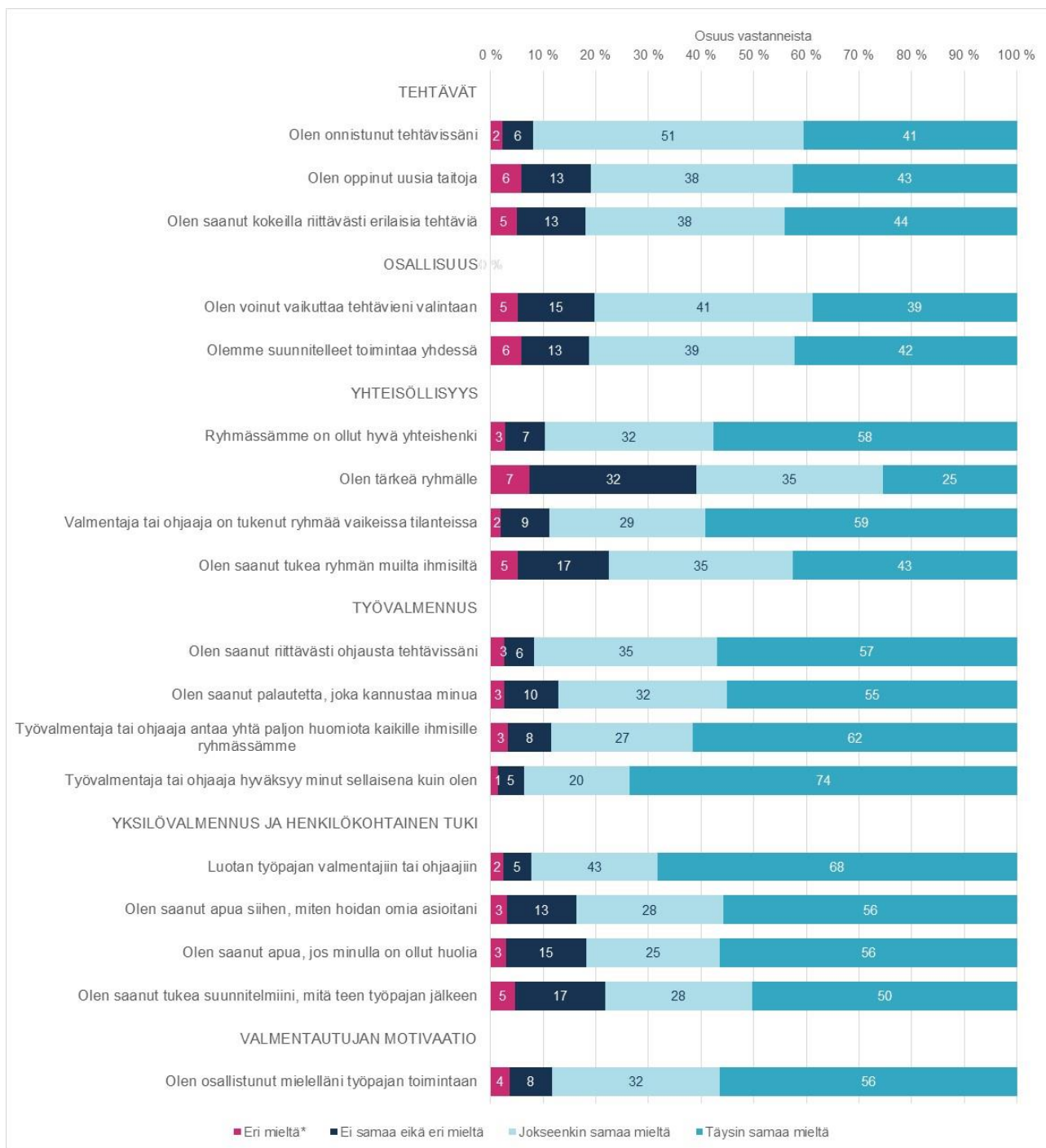
Osallisuuden toteutumista työpajalla osoittaa se, että valmentautujista 80 % kokee voineensa vaikuttaa omien tehtäviensä valintaan ja 81 % katsoo, että tulevaa toimintaa on suunniteltu yhdessä. Osallisuuden toteutuminen tulee esille valmentautujien vastauksissa työpajatoiminnan annista muun muassa seuraavasti:

Mukava työyhteisö ja hyvä työskentelyilmapiiri. On voinut itsekin vaikuttaa työhön ja olen kokenut tulleeeni kuulluksi. Kaiken kaikkiaan positiivinen kokemus.

Olen saanut valita työtehtäviäni ja sitä kautta työ ei ole liian raskasta minulle.

Saa tosi hyvin vaikuttaa mitä itse tekee. Kehitysideoita pyydetään ja otetaan kans vastaan. Paja on hyvin palauttanut tekemisen iloa, joka on ollut ihan lukossa, vaikka se on mulle tosi tärkeä voimavara.

² Ks. Sovarin opaskirja: http://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/tyopajatoiminnan-ja-etsivan_sovari-mittari_verkko-pdf.pdf

Kuvio 3. Työpajojen Sovari 2020 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien kokemukset työpajatoiminnasta (N=3090). (*Vastausvaihtoehdossa "eri mieltä" on yhdistetty vastausvaihtoehdot "jokseenkin eri mieltä" ja "täysin eri mieltä".)

Työpajan yhteishengen valmentautujat kokevat yleisesti hyväksi: valmentautujista 90 % on vähintään melko tyytyväisiä ryhmähenkeen työpajalla. Valmentautujista 61 % on kokenut itsensä tärkeäksi ryhmän jäseneksi työpajalla. Osuus on laskenut vuoden takaisista tuloksista 10 prosenttiyksiköllä. Kaikille valmentautujille ryhmään kuulumisen ei ole aivan sujuvaa. Kuitenkin entistä suurempi osa, 77 % vastaajista, kokee saaneensa vertaistukea ryhmältään. Koronapandemia on rajoittanut

kokoontumisia ja etäyhteydet ovat osittain korvanneet yhteydenpitoa valmentautujien kesken. Kuitenkin yhteisöllisyyden merkitys näyttäytyy Sovari-tuloksissa entistä suurempana. Eräs valmentautuja kuvaa kokemuksiaan yhteisöllisyydestä seuraavasti:

Työpaja ja ohjaajat ovat kannustaneet (ilman painostuksen tunnetta) rohkeasti kokeilemaan eri asioita erilaisten ihmisten kanssa. Enää tulevat opiskelut/työt eivät pelota, vaan jännittävät juuri mukavasti. Koen, että työpaja on kehittänyt minua ihmisenä pelkästään positiiviseen suuntaan. On todella hyvä, että pajat, ohjaajat sekä "oppilaat" antavat yhteenkuuluvuuden tunnetta, eikä ketään jätetä ulkopuolelle, vaikka olisikin ujompi persoona.

Sovari-tulosten mukaan valmentautajat ovat antaneet erityisen hyvät arviot sekä työvalmennukselle että yksilövalmennukselle. Sovari-tulosten perusteella valmentajat luovat luottamuksen ja hyväksynnän ilmapiiriä: valmentautujista valtaosa, 92 %, luottaa valmentajiin ja 94 % kokee valmentajien hyväksyvän heidät sellaisena kuin he ovat.

Työpajojen työvalmentajat kohtelevat valmentautujia tasapuolisesti ja arvostavasti: valmentautujista 87 % on saanut kannustavaa palautetta ja 89 % kokee työvalmentajien huomioivan heitä ainakin melko tasapuolisesti. Kuusi kymmenestä valmentautujasta on erittäin tyytyväisiä näihin asioihin. Valmentautujista 89 % on myös kokenut, että valmentajat ovat tukeneet ryhmää vaikeissa tilanteissa.

Valmentautujista suurin osa, 84 %, on saanut ainakin melko hyvin ohjausta omien asioidensa järjestämiseen ja 78 % tukea jatkosuunnitelmien tekemiseen työpajajakson aikana. Useimmat valmentautajat (82 %) ovat saaneet halutessaan ainakin melko hyvin tukea myös mieltään painaviin asioihin. Vähintään puolet valmentautujista on erittäin tyytyväisiä näihin yksilövalmennukseen liittyviin asioihin. Toisaalta viidesosa (22 %) vastaajista ei koe saaneensa kovin hyvin tukea suunnitelmiensa tekemiseen. Joka kuudes valmentautuja (18 %) oli tyytymätön tuen saantiin omiin huoliinsa liittyen. Keväällä 2020 tehdyn kyselyn mukaan koronapandemia osaltaan lisäsi valmentautujien huolia ja tuentarpeita³.

Sovariin vastanneista valmentautujista kaikkiaan 96 % on kokenut työpajajaksonsa niin onnistuneena, että suosittelee työpajatoimintaa työttömänä olevalle kaverille. Tulos on valmentautujilta selkeä viesti siitä, että työpajatoiminta nähdään hyväksi ja hyödylliseksi palveluksi. Työpajatoimintaan ollaan kokonaisuutena tyytyväisiä.

Koronaepidemian tuomat rajoitteet ovat vaatineet työpajatoiminnan uudelleen järjestämistä etäyhteyksillä ja pienryhmissä. Valmentautajat ovat kokeneet tämän osittain haasteelliseksi, mutta muutoksilla on ollut myös hyviä vaikutuksia. Osalle valmentautujista etäyhteyksien kautta toimintaan osallistuminen on sopinut paremmin kuin oleminen läsnä työpajalla.

³ Kinnunen, Riitta (2020) Etsivän nuorisotyön nuorille ja työpajojen valmentautujille suunnatun korona-ajan kyselyn tuloksia. Julkaisematon raportti. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

Etäpaja on ollut aivan mahtava ja minulle sopiva vaihtoehto osallistua palveluun. Paja on ollut fyysisesti ja sosiaalisesti kevyempi verrattuna sellaiseen pajaan, johon mennään paikan päälle. Tämä on mahdollistanut sitä, että jaksan paremmin arjessa ja sivutoimiset opintoni edistyvät.

Hybridimalli on parasta mitä toivoa on saattanut. On saanut itse muovata sellaiset kuntouttavan päivät, joita tarvitsee oman toimintakyvyn hallintaan. Saa olla toimija, ja on hyvä, että on tehtäviä mistä saa valita. Jos olisi liian ohjattua toimintaa, en koe sitä kuntouttavaksi, koska se on liian toimijälähtöistä ja ohjaajan tarpeista käsin rakennettua. Kun on vapaampaa, yksilöllinen tarve tulee paremmin oikeuksiinsa ja huomioitua kuten kuntoutuksessa pitääkin.

Mielestäni kesän poikkeusajasta (korona) tuli myös hyvää, sillä kävimme paljon retkillä. Mielestäni oli hauskaa, kun etäpajalla sai valita eri päivinä eri pajojen tehtäviä, ja pajojen satunnainen vaihto olisi minusta muutenkin mukavaa (saisi valita vaikka kerran viikossa, mille pajalle haluaa siksi päiväksi). Se toisi mukavaa vaihtelua tavallisen ajankin paja-arkeen.

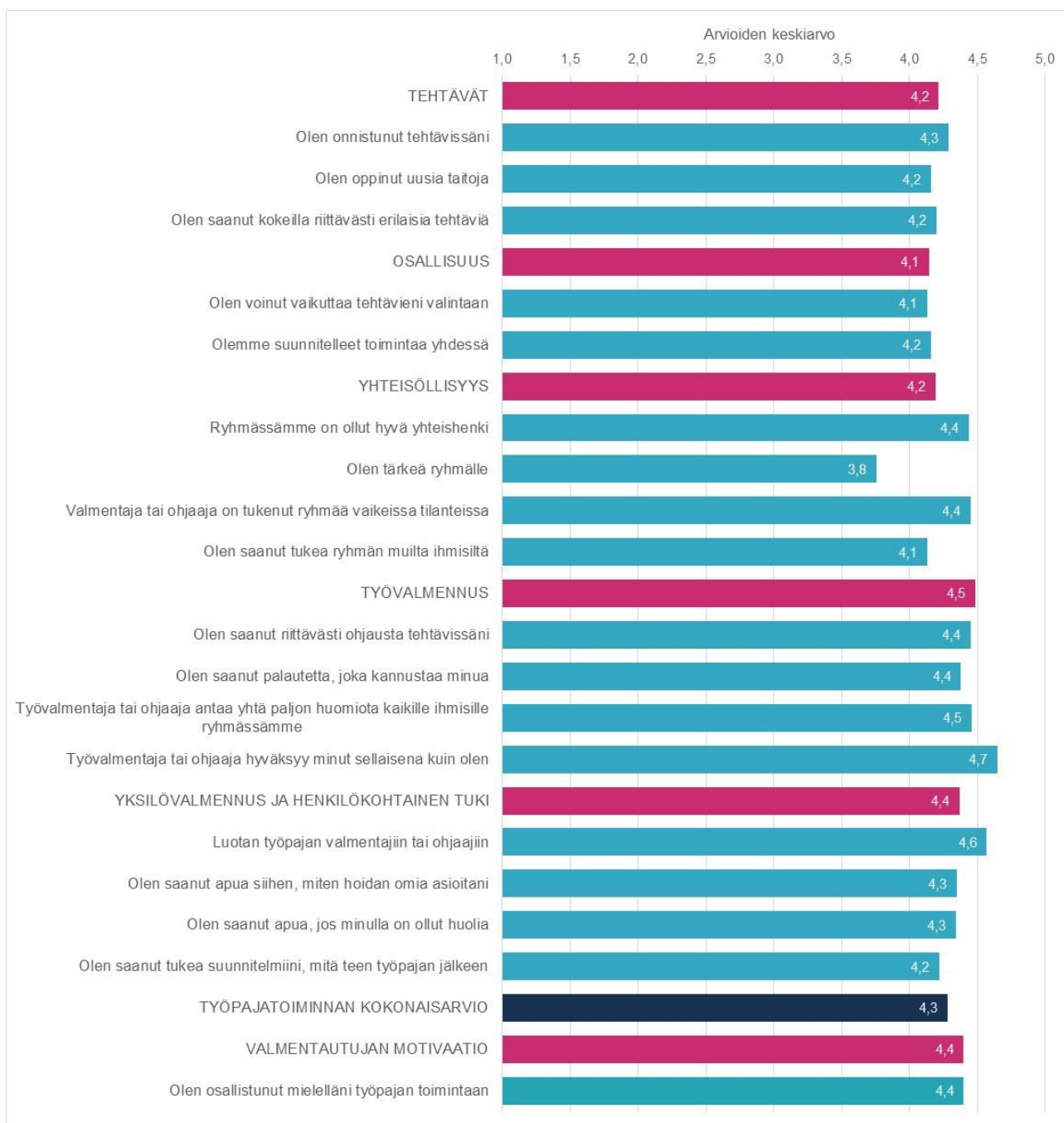
Nykyinen hybridimalli tuntuu sopivan pajallemme paljon paremmin, kuin se, että iso porukka on pienessä tilassa samaan aikaan kirjoittamassa.

Valtakunnallisten Sovari 2020 -tulosten mukaan työpajatoiminta saa valmentautujilta kiitettävän yleisarvosanan 4,3 asteikolla 1–5 (kuvio 4). Parhaimpiin arvosanoihin ylsivät työvalmennus (4,5) ja yksilövalmennus (4,4). Työtehtäville ja toiminnalle annettiin arvosana 4,2, osallisuuden toteutumiselle 4,1 ja työpajan yhteisöllisyydelle 4,2. Arvosanat pysyivät edellisen Sovari-kauden tasolla.

Työpajatoiminnan laatua mittaavat Sovari 2020 -tulokset ovat pääosin samalla tasolla kuin edeltäneen kauden Sovari 2019 -tulokset. Erot keskiarvoissa voivat johtua osaltaan kyselyyn tehdyistä muutoksista selkokielisempään muotoon. Toisaalta työpajatoiminta muuttui vuoden aikana pandemian myötä, ja tämä voi näkyä valmentautujien tyytyväisyyden tasossa. Sovari 2020 -tuloksissa valmentautijat ovat antaneet aikaisempaa myönteisempiä arvioita vertaistuelle sekä sille, miten valmentajat ovat tukeneet ryhmää vaikeissa tilanteissa. Sen sijaan heikentymistä on havaittavissa siinä, kuinka tärkeiksi valmentautijat kokevat itsensä ryhmässä. Myös yksilövalmennusta koskevat tulokset ovat osittain heikentyneet: laskua on havaittavissa siinä, miten tyytyväisiä valmentautijat ovat apuun ja tukeen, jota he ovat saaneet omien asioidensa hoitamiseen ja tulevaisuuden suunnitelmien tekemiseen.

Sovarin opaskirjassa⁴ on määritelty, että keskiarvon 4,1–4,5 saaneet toiminnan periaatteet ovat toteutuneet työpajatoiminnassa hyvin ja kyse on toiminnan vahvuudesta. Sovari 2020 -tuloksissa lähes kaikki valtakunnallisen aineiston arviot sijoittuvat tälle välille. Keskiarvo 3,6–4,0 merkitsee, että arvioitu periaate toteutuu kohtalaisesti, ja toiminnassa voi olla tältä osin kehittämistarpeita. Vuonna 2020 tälle välille on sijoittunut yksi työpajan yhteisöllisyyttä kuvaava väittämä: ”Olen kokenut itseni tärkeäksi työpajaryhmässä”. Aikaisempina vuosina myös vertaistuen saanti asettui 4,0:n pintaan, mutta vuotta myöhemmin keskiarvoon 4,1. Tulos antaa viitteitä siihen, että valmentautujien vertaistukeen on panostettu aikaisempaa enemmän.

⁴ https://www.tpv.fi/site/assets/files/1372/tyopajatoiminnan-ja-etsivan_sovari-mittari_verkko-pdf.pdf

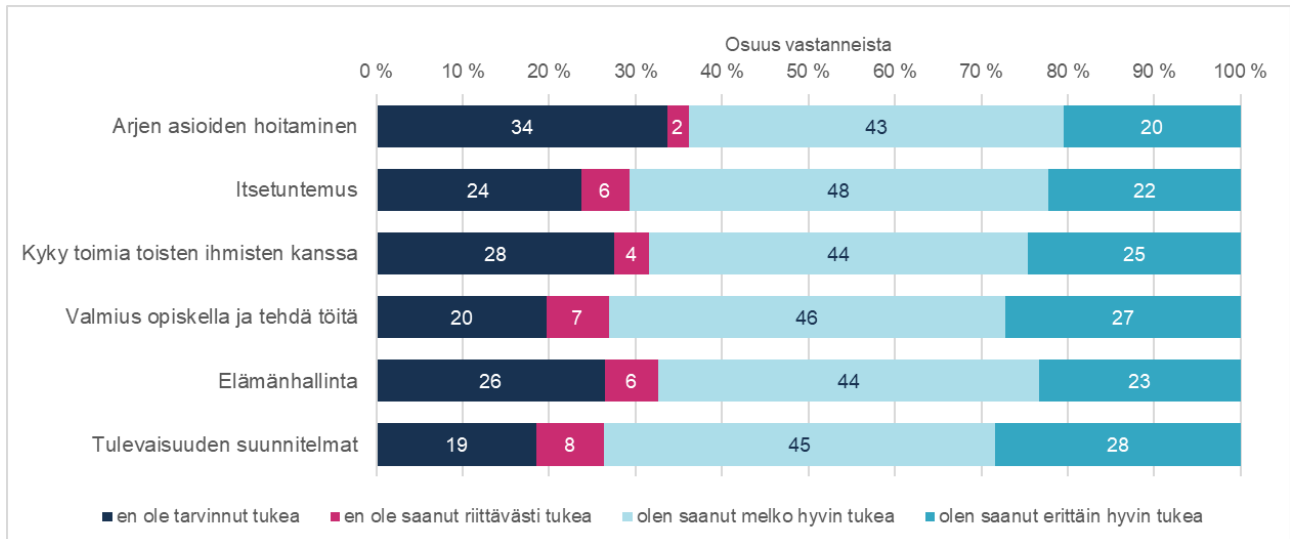

Kuvio 4. Työpajojen Sovari 2020 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien työpajatoiminnalle antamien arvioiden keskiarvot asteikolla 1–5 (N=3090).

Valmentautujat ovat tarvinneet tukea monenlaiseen sosiaaliseen vahvistumiseen työpajakson aikana. Yleisesti valmentautujat ovat kokeneet, että he ovat saaneet tarvitsemaansa tukea melko tai erittäin hyvin (kuvio 5). Valmentautujat ovat tarvinneet ja myös saaneet tukea yleisimmin opiskelu- ja työelämävalmiuksiinsa sekä tulevaisuuden suunnitelmiin (73 % vastaajista). Tuen tarve ja saanti on liittynyt useimpien kohdalla myös itsetuntemuksen vahvistamiseen (70 %), sosiaalisiin taitoihin (68 %) sekä elämänhallintaan (67 %). Myös arjen hallinnassa tuen tarve on ollut yleistä ja siihen on vastattu hyvin työpajalla (64 %).

Valmentautujista 2–8 % olisi toivonut enemmän tukea näissä asioissa kuin ovat työpajajaksonsa aikana saaneet, eniten tulevaisuuden suunnitelmissa sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksissa.

Sovari 2020 -tulosten vertailu edellisen kauden kyselytuloksiin osoittaa, että tuen saanti heikentyi arjen asioiden hoitamisessa, sosiaalisissa taidoissa sekä tulevaisuuden suunnittelemisessa. Tuen saannin riittämättömäksi kokeneiden osuus ei kuitenkaan ole merkittävästi kasvanut.

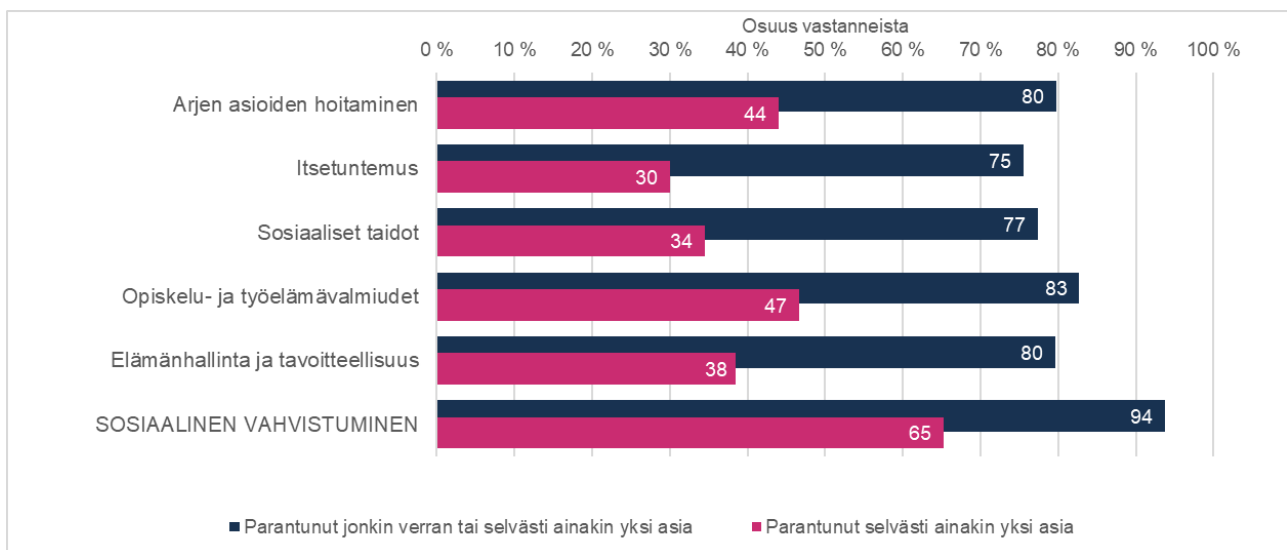

Kuvio 5. Työpajojen Sovari 2020 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien kokema tuen tarve ja saanti työpajajakson aikana (N=3090).

Valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen työpajajakson aikana

VALTAKUNNALLISTEN SOVARI 2020 -TULOSTEN mukaan työpajojen valmentautujista 94 prosenttia on kokenut sosiaalista vahvistumista vähintään jonkin verran työpajajakson aikana. Selvää vahvistumista jakson aikana on kokenut 65 prosenttia valmentautujista (kuvio 6).

Useimmat valmentautijat ovat kokeneet sosiaalista vahvistumista useilla eri osa-alueilla samanaikaisesti. Myönteisiä edistysaskelia on koettu erityisesti opiskelu- ja työelämävalmiuksissa (83 % valmentautujista), arjen asioiden hallinnassa (80 %) sekä elämänhallinnassa ja tavoitteellisuudessa (80 %). Myönteistä muutosta on tapahtunut useimmilla valmentautujilla myös sosiaalisissa taidoissa (77 %) ja itsetuntemuksessa (75 %). Tulokset kertovat sosiaalisen vahvistumisen laaja-alaisuudesta ja eri osa-alueiden yhteydestä: koetut edistysaskeleet yhdellä saralla liittyvät edistymisen kokemuksiin muissa elämäntaidoissa.

Kuvio 6. Työpajojen Sovari 2020 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen osa-alueittain työpajajakson aikana (N=3635).

Sosiaalisen vahvistumisen Sovari 2020 -tulosten vertailu edeltäneiden kausien tuloksiin osoittaa, että sosiaalinen vahvistuminen on entistä yleisempää ja laaja-alaisempaa työpajatoiminnassa. Sovari 2020 -tuloksissa valmentautujista 94 % ja aikaisemmin 92 % oli kokenut sosiaalista vahvistumista vähintään jonkin verran työpajajakson aikana. Selvää vahvistumista oli kokenut kaudella 2020 65 % ja vuotta aikaisemmin 59 % valmentautujista. Tulosten tulkinnassa on kuitenkin huomioitava, että vuoden 2020 kyselyn muuttaminen selkokielelle on voinut osaltaan vaikuttaa tuloksiin ja niissä havaittaviin eroihin, joten muutoksista ei voida tehdä vahvoja johtopäätöksiä.

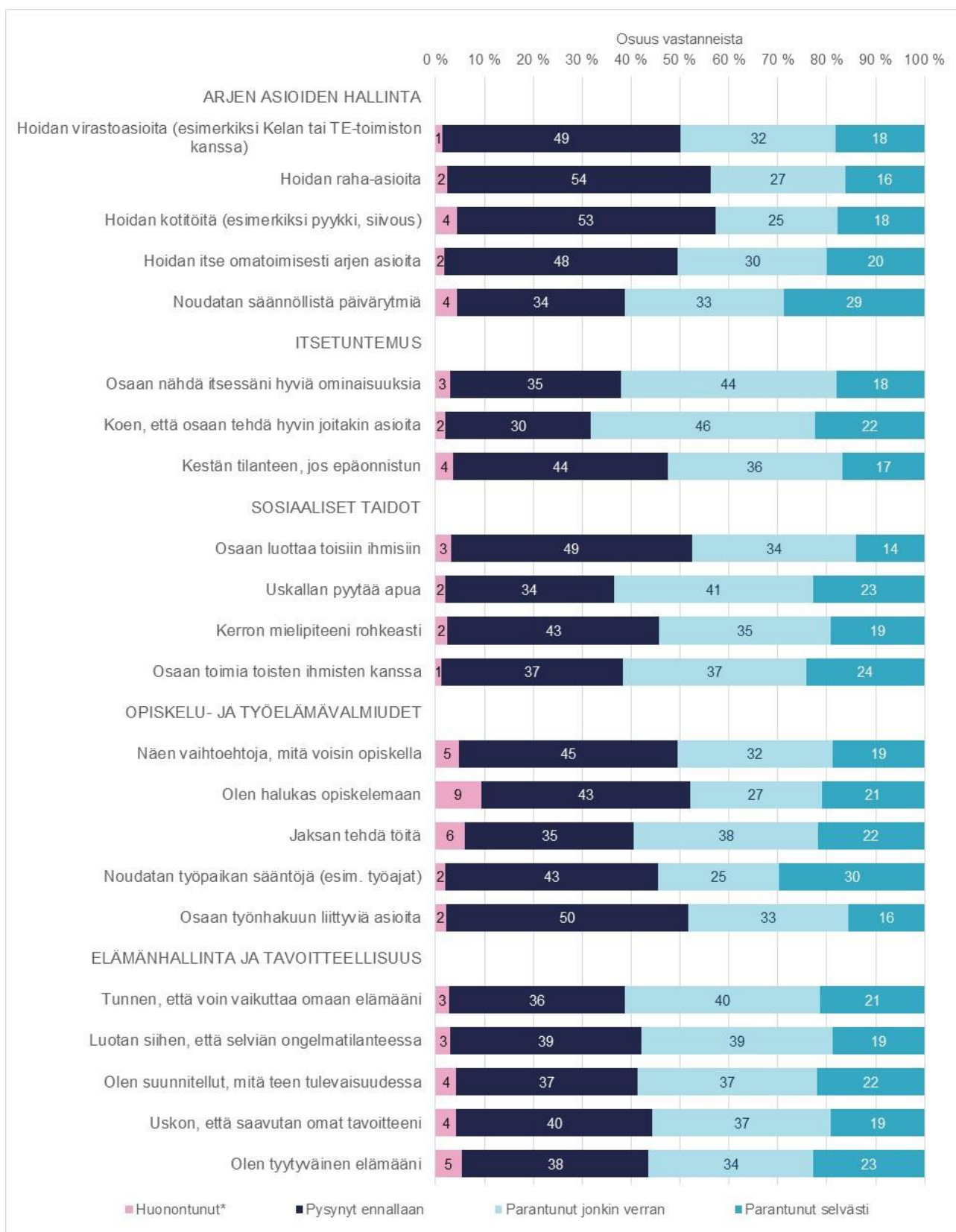
Edistyminen arjenhallinnassa merkitsee useimmiten päivärytmin parantumista (61 % valmentautujista) ja monen valmentautujan kohdalla myös omatoimisuuden lisääntymistä arjen asioiden hoitamisessa ja virastoasioissa (50 %) (kuvio 7). Itsetunte muksen kohentuminen tarkoittaa erityisesti vahvistumisen tunnetta siinä, että osaa tehdä hyvin joitakin asioita (68 %) ja näkee itsessään hyviä ominaisuuksia (62 %). Sosiaalisten taitojen vahvistuminen viittaa etenkin parantuneeseen kykyyn toimia toisten ihmisten kanssa (62 %) sekä kasvaneeseen rohkeuteen pyytää apua (64 %) ja tuoda esille omia mielipiteitä muiden ihmisten kesken (54 %).

Opiskelu- ja työelämävalmiuksissa koetut myönteiset muutokset ilmenevät muun muassa työtehtävissä jaksamisessa (59 %), työelämän pelisääntöjen noudattamisessa (54 %), opiskeluhalukkuudessa (48 %) ja opiskeluun liittyvien vaihtoehtojen selkeydessä (50 %). Elämänhallinnan ja tavoitteellisuuden parantuminen on merkinnyt ennen kaikkea sitä, että valmentautuja kokee entistä vahvemmin voivansa vaikuttaa omaan elämäänsä (61 %). Myös suunnitelmat omassa elämässä eteenpäin ovat useimpien kohdalla selkeytyneet (59 %) ja luottamus ongelmista selviämiseen on vahvistunut (58 %).

Sovari 2020 -tulosten perusteella työpajatoiminta on tukenut sosiaalista vahvistumista eniten seuraavissa asioissa:

- vahvistanut valmentautujien tunnetta omasta osaamisesta (68 %)
- vahvistanut omien hyvien ominaisuuksien tunnistamista (62 %)
- lisännyt rohkeutta pyytää apua toisilta ihmisiltä (64 %)
- vahvistanut kykyä toimia toisten ihmisten kanssa (62 %)
- vahvistanut tunnetta, että voi itse vaikuttaa omaan elämäänsä (61 %)
- parantanut valmentautujien päivärytmiä (61 %)

Pandemia lisäsi valmentautujien huolenaiheita ja ahdistusta, mutta työpajatoiminta tuki heidän voimavarojaan. Useimpien valmentautujien kyvykkyyden ja pystyvyyden tunne selviytyä haasteellisista tilanteista sekä vaikuttaa elämäänsä vahvistui pajajakson aikana. Vertaistuellla oli valmentautujille entistä suurempi merkitys työpajalla. Työpajatoiminnan myötä valmentautujista yli puolet (56 %) koki olevansa aikaisempaa tyytyväisempiä elämäänsä.

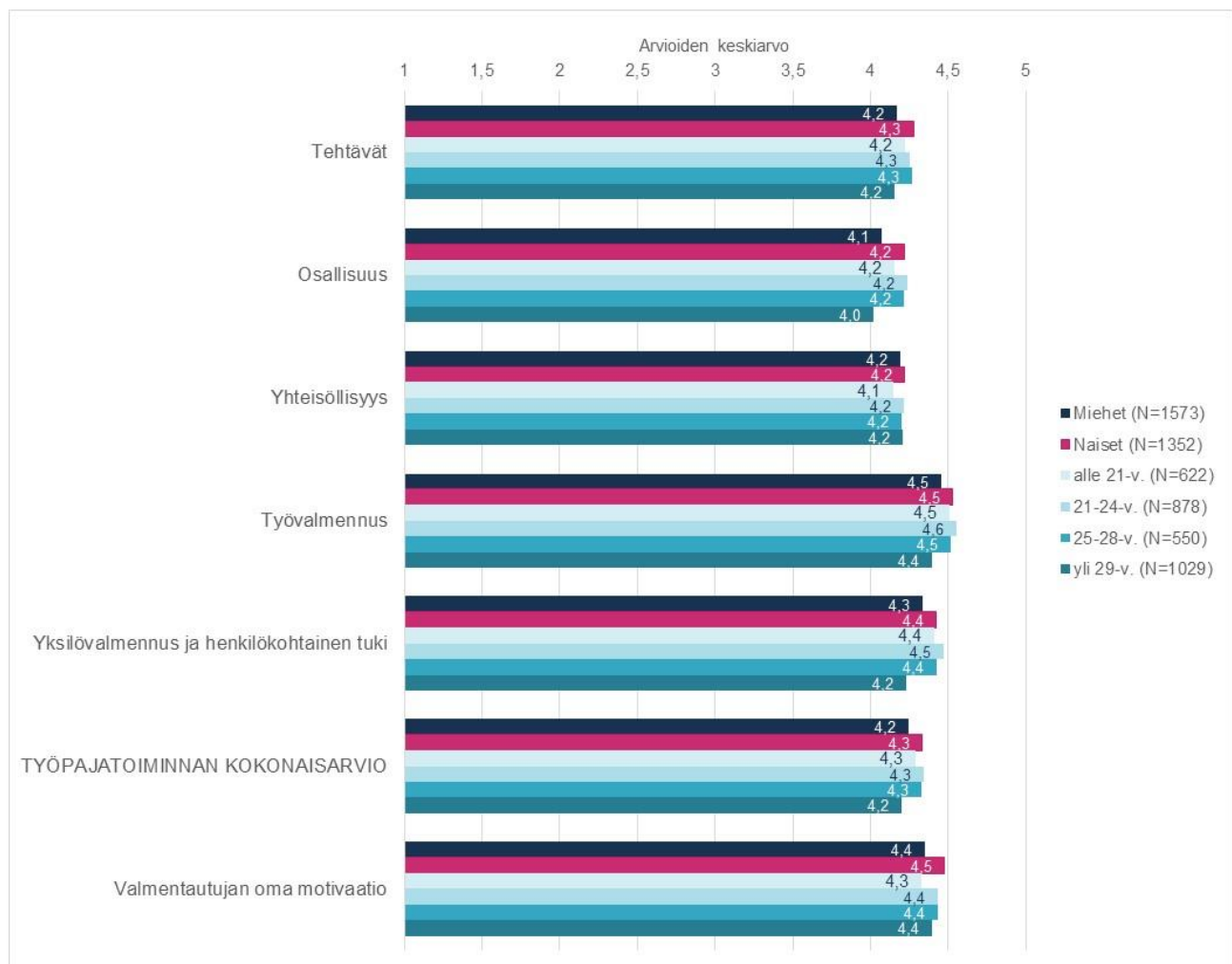

Kuvio 7. Työpajojen Sovari 2020 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien kokema muutos sosiaalisen vahvistumisen osa-alueilla työpajajakson aikana (N=3635). (*Vastausvaihtoehdossa "huonontunut" on yhdistetty vastausvaihtoehdot "huonontunut jonkin verran" ja "huonontunut selvästi".)

Sovari-tuloksia valmentautujaryhmittäin

Tuloksia valmentautujien iän ja sukupuolen mukaan

Sovari-mittarilla kerätään tietoa sekä nuorten että aikuisten työpajatoiminnasta. **Työpajatoiminnan toteutusta** koskevien **eri ikäryhmien** tulosten vertailuissa tulee esille, että työpajatoiminta saa kaikenikäisiltä valmentautujilta hyvän arvosanan, nuorilta (alle 29-vuotiaat) 4,3 ja aikuisilta (vähintään 29 vuotta täyttäneet) 4,2. Tyytyväisimpiä työpajatoimintaan ovat 21–28-vuotiaat (kuvio 8).

Kuvio 8. Työpajojen Sovari 2020 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien työpajatoiminnalle antamien arvioiden keskiarvot asteikolla 1–5 sukupuolen ja iän mukaan.

Nuoret valmentautajat ovat keskimääräisesti hieman tyytyväisempiä työpajan tarjoamiin tehtäviin, osallisuuteen työpajalla sekä työ- ja yksilövalmennukseen kuin aikuiset valmentautajat. Nuorten ja aikuisten välillä ei ole kuitenkaan eroa siinä, kuinka hyväksi he ovat kokeneet työpajan yhteisöllisyyden: se saa kaikilta ikäryhmiltä likipitään yhtä myönteisen arvion.

Työpajatoiminta on myös motivoivaa kaikenikäisille valmentautujille: valmentautujien motivaatiossa osallistua työpajatoimintaan ei ole tilastollisesti merkitsevää vaihtelua ikäryhmien välillä.

Sovari 2020 -tuloksista voidaan tehdä lisäksi seuraavia havaintoja ikäryhmiin liittyen:

- Nuoret valmentautajat (alle 29-vuotiaat) ovat tyytyväisempiä tehtäviensä monipuolisuuteen ja uuden oppimisen mahdollisuuksiin työpajalla kuin aikuiset valmentautajat (vähintään 29 vuotta täyttäneet). Tästä herää kysymys, tulisiko vanhempien ikäryhmien kohdalla lisätä työpajatoiminnan työsisältöjen monipuolisuutta ja nostaa vaatimustasoa työkokemuksen ja osaamisen mukaan.
- Nuoret näkevät vaikutusmahdollisuutensa työpajan toimintaan ja tehtäviin keskimääräisesti paremmiksi kuin aikuiset. Tulos voi kertoa siitä, että varttuneemmille valmentautujille on tarjottu vähemmän näitä osallisuuden mahdollisuuksia kuin nuoremmille valmentautujille, tai siitä, että etenkin varttuneemmat valmentautajat haluaisivat vaikuttaa työpajatoimintaan ja tehtäviin.
- Työpajatoiminnan yhteisöllisyyteen nuoret ja aikuiset valmentautajat ovat yhtä tyytyväisiä. Ikäryhmästä riippumatta kaikki valmentautajat kokevat yhteishengen työpajalla hyväksi ja antavat sille arvosanan 4,4–4,5. Useimmat valmentautajat kokevat saavansa työpajalla vertaistukea toisiltaan. Vertaistuen merkitys on ollut aikuisille hieman suurempi kuin nuorille valmentautujille.
- Etenkin nuoret ovat tyytyväisiä saamaansa työ- ja yksilövalmennukseen. Työvalmennuksessa nuoret ovat aikuisia tyytyväisempiä kannustavuuteen ja tasapuolisuuteen ohjauksessa. Yksilövalmennuksessa nuorten suurempi tyytyväisyys näkyy etenkin siinä, miten nuoret ja aikuiset ovat saaneet ohjausta mieltään painavissa asioissa ja jatkosuunnitelmissa. Tulos herättää kysymyksen, onko aikuisille tarjolla riittävästi yksilövalmennusta.

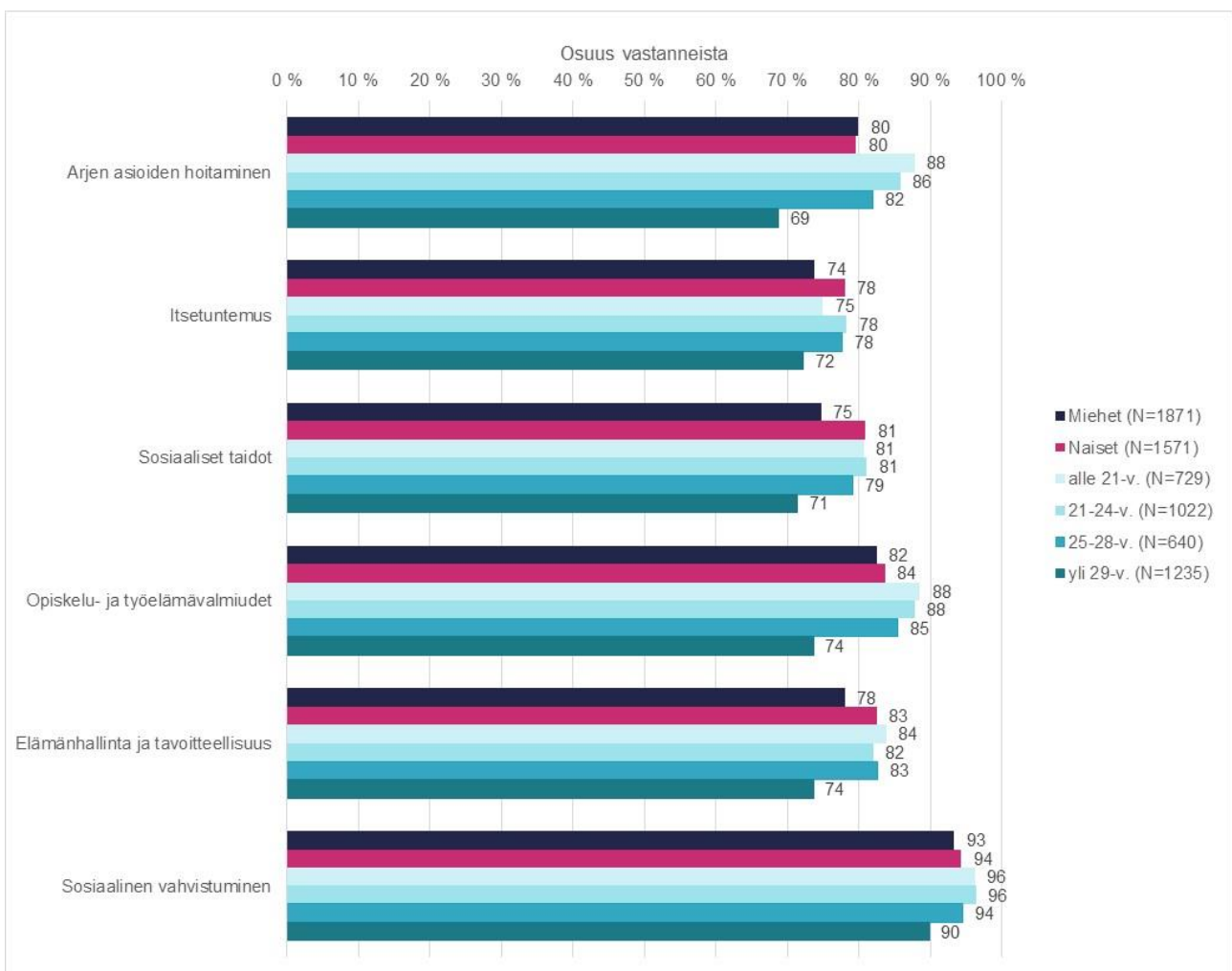
Nuorten kokema **tuen tarve** sosiaalisen vahvistumisen eri osa-alueilla on suurempi kuin aikuisilla. Nuorten tuen tarpeisiin myös vastataan hyvin: tukea tarvinneista alle 29-vuotiaista vähintään 92 % on ollut tyytyväisiä tuen saantiin sosiaalisen vahvistumisen kullakin osa-alueella. Myös aikuisista valmentautujista suurin osa kokee tarvinneensa tukea esimerkiksi tulevaisuuden suunnitelmien tekemiseen (72 %), opiskelu- ja työelämävalmiuksien vahvistamiseen (68 %) ja itsetuntemukseen (67 %). Myös heidän tuen tarpeisiin on yleensä vastattu melko hyvin työpajalla. Kuitenkin merkille pantavaa on se, että 10 % aikuisista valmentautujista olisi tarvinnut enemmän tukea tulevaisuuden suunnitelmien tekemiseen kuin on saanut työpajakaksen aikana.

Sosiaalista vahvistumista kokevat yleensä kaikenikäiset valmentautajat työpajakaksensa aikana. Sovarin mukaan työpajatoiminnasta hyötyvät erityisesti nuoret, alle 29-vuotiaat valmentautajat: heistä 96 % on kokenut sosiaalista vahvistumista jollakin elämäntaitojen osa-alueella. Kuitenkin myös yli 29-vuotiaista aikuisista valtaosa, 90 % on kokenut sosiaalista vahvistumista työpajakaksen aikana.

- Arjen asioiden hoitamisessa edistymistä koetaan työpajalla sitä enemmän, mitä nuorempi valmentautaja on kyseessä. Tämä näkyy kotitöiden, virastoasioiden ja raha-asioiden hoitamisessa sekä yleisessä omatoimisuudessa arjessa. Aikuisuuden kynnyksellä alle 20-vuotiaana arjenhallinnassa voi olla eniten opittavaa. Kuitenkin myös aikuisista 69 % on kokenut edistystä arjenhallinnassa työpajalla ollessaan: useimmilla heistä muutos on liittynyt päivärutmiin, mutta monella muihinkin arjen taitoihin.
- Myös opiskelu- ja työelämävalmiudet vahvistuvat eniten nuorimmissa ikäryhmissä ja vähiten aikuisilla. Työpajakaksen aikana etenkin alle 20-vuotiaat, mutta myös useat 21–24-vuotiaat, kokevat opiskeluvaihtoehtojen selkeytymistä, opiskeluhalukkuuden lisääntymistä sekä edistymistä työpaikan pelisääntöjen noudattamisessa ja

työnhakuun liittyvässä osaamisessa. Kuitenkin myös aikuisista suurin osa, 74 %, on kokenut opiskelu- ja työvalmiuksien parantumista työpajajaksolla, useimmiten työssä jaksamisessa ja työelämän pelisääntöjen noudattamisessa.

- Niin ikään sosiaalisissa taidoissa ja elämänhallinnassa nuoret kokevat vahvistumista enemmän kuin aikuiset työpajalla. Erot ikäryhmien välillä ovat kuitenkin näillä osa-alueilla pienempiä kuin arjenhallinnassa sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksissa. Selkeimmin ero tulee esille siinä, että etenkin nuoret ovat työpajalla suunnitelleet, mitä tekevät työpajajakson jälkeen, ja saaneet vahvistusta tunteeseen, että voivat itse vaikuttaa elämänsä kulkuun ja saavuttaa tavoitteensa. Aikuisista noin puolet on saanut näitä vahvistumisen kokemuksia työpajajakson aikana.
- Vähiten ikäryhmien välisiä eroja tulee esille itsetuntemuksen vahvistumisessa. Nuorista 77 % ja aikuisista 72 % on kokenut itsetuntemuksen parantumista työpajajakson aikana. Niin nuoret kuin aikuisetkin ovat oppineet tunnistamaan omia hyviä ominaisuuksiaan ja osaamistaan.
- Valtaosa nuorista ja aikuisista suosittelisi työpajatoimintaa työttömälle kaverilleen.

Kuvio 9. Työpajojen Sovari 2020 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen työpajajakson aikana ikäryhmittäin ja sukupuolen mukaan.

Sukupuolten välillä on eroa tyytyväisyydessä **työpajatoiminnan toteutukseen**. Naiset ovat yleisesti tyytyväisempiä työpajatoimintaan kuin miehet, mutta myös miehet antavat työpajatoiminnasta pääosin hyvät arvosanat. Ero sukupuolten välillä näkyy

suurempana tyytyväisyydessä työpajan tarjoamiin tehtäviin, valmentautujien osallisuuteen sekä yksilövalmennukseen ja pienempänä tyytyväisyydessä työpajan yhteisöllisyyteen ja työvalmennukseen (kuvio 8).

- Naiset ovat miehiä tyytyväisempiä erityisesti siihen, miten työpajan tehtävät ovat tarjonneet uuden oppimisen kokemuksia ja miten he ovat voineet vaikuttaa tehtäviensä valintaan. Naiset ovat miehiä tyytyväisiä myös kannustavan palautteen ja tuen saamiseen mieltä painavissa asioissa. Erot sukupuolten välillä ovat tilastollisesti merkitseviä.
- Sovari-tulosten mukaan sukupuolten väliset erot ovat tasoittuneet siinä, miten myös miehet kokevat saaneensa vertaistukea sekä valmentajan tukea mieltä painavissa asioissa ja omien asioiden hoitamisessa. Sekä miehet että naiset ovat olleet vertaistukeen ja valmentajan tarjoamaan tukeen entistä tyytyväisempiä. Epidemia on voinut osaltaan lisätä heidän tuen tarpeitaan ja työpajatoiminta on pystynyt vastaamaan niihin hyvin.
- Tulosten mukaan naiset ovat hieman motivoituneempia osallistumaan työpajatoimintaan kuin miehet: halukkuus osallistua työpajatoimintaan saa miehiltä keskiarvon 4,4 ja naisilta 4,5 (tilastollisesti merkitsevä ero). Valtaosa (96 %) sekä miehistä että naisista kokee työpajatoiminnan kokonaisuutena niin onnistuneena, että suosittelee työpajatoimintaa myös työttömänä olevalle kaverilleen.

Valmentautujien kokemassa *sosiaalisessa vahvistumisessa* työpajakson aikana on eroja sukupuolten välillä (kuvio 9). Naiset kokevat miehiä enemmän vahvistumista itsetuntemuksen, sosiaalisten taitojen, opiskeluvalmiuksien ja elämänhallinnan osa-alueilla. Arjenhallinnan ja työelämävalmiuksien vahvistumisessa ei ole havaittavissa tilastollisesti merkitsevää eroa sukupuolten välillä. Kokonaisuutena valtaosa niin miehistä (93 %) kuin naisistakin (94 %) on kokenut jossakin asiassa myönteistä muutosta työpajakson aikana. Naisista 69 % ja miehistä 63 % on kokenut jonkin selkeän myönteisen muutoksen työpajakson aikana. Sovari 2020 ja 2019 -tulosten mukaan valmentautujien sosiaalisen vahvistumisen kokemukset ovat lisääntyneet sukupuolesta riippumatta.

Tulosten mukaan miehet kokevat naisia enemmän tuen tarvetta arjen asioiden hoitamisessa. Puolestaan naiset ovat tarvinneet tukea miehiä enemmän itsetuntemuksessa. Muilla sosiaalisen vahvistamisen osa-alueilla tarpeissa ei ole suuria eroja sukupuolten välillä. Sukupuolten väliset erot valmentautujien tuen tarpeissa näyttävät pienentyneen vuoden aikana. Tukea tarvinneista valtaosa on saanut tukea oman arvionsa mukaan vähintään melko riittävästi. Tuen saantia voitaisiin parantaa lähinnä tulevaisuuden suunnitteluun liittyen niin miesten kuin naistenkin osalta.

Sukupuolinäkökulmasta on hyvä tarkastella ja kehittää työpajan tehtäväsisältöjä edelleen niin, että ne tarjoavat myös miehille sopivasti uuden oppimisen kokemuksia ja he itse pääsevät vaikuttamaan vahvemmin työtehtäviin työpajalla.

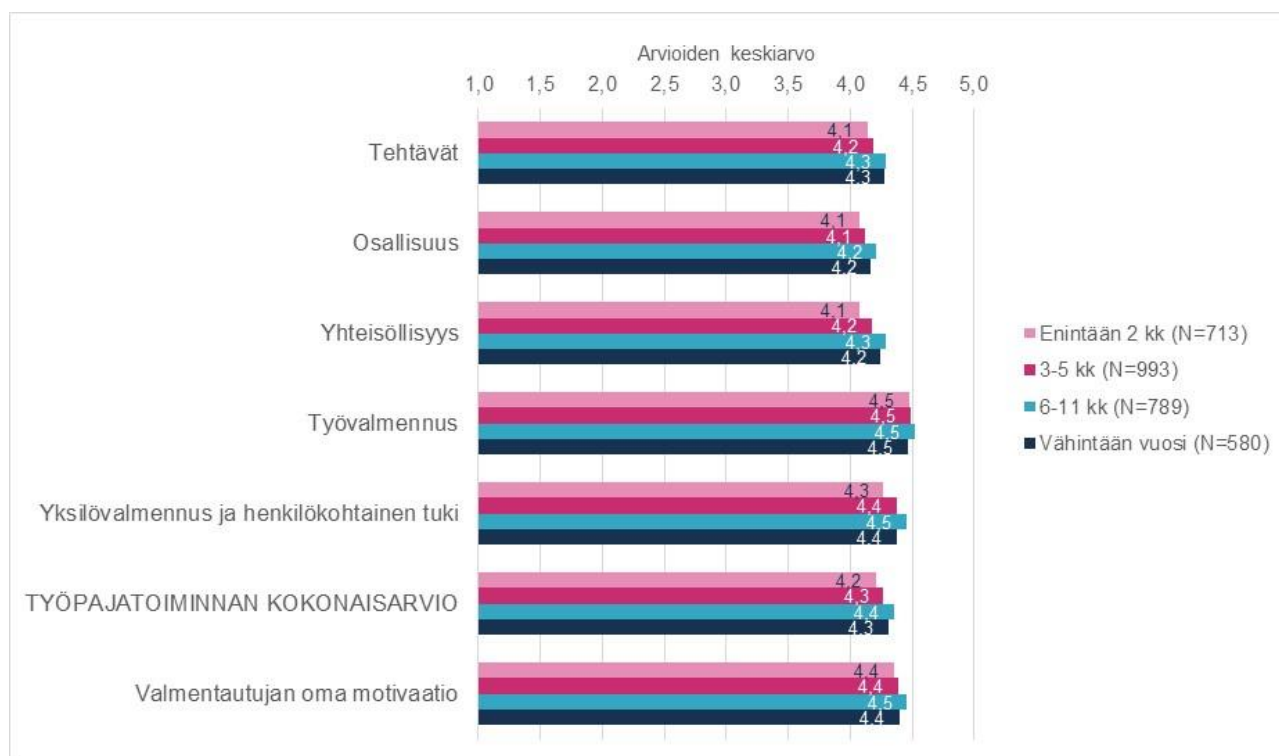
Työpajakson kesto

Kaikki valmentautujaryhmät antavat *työpajatoiminnan toteutukselle* hyvän yleisarvion riippumatta siitä, kuinka pitkään valmentautuja on ollut työpajalla (kuvio 10). Etenkin työvalmennus saa hyvät arviot valmentautujilta jo kahden ensimmäisen työpajakuukauden aikana. Tästä voidaan päätellä, että valmentautujien vastaanotto työpajalla on yleisesti hyvä ja kokemukset työpajatoiminnasta ovat jo lyhyen ajan jälkeen myönteisiä. Valmentautijat kokevat tulevansa hyväksytyiksi sellaisena kuin ovat ja rakentavat luottamusta valmentajia kohtaan hyvinkin nopeasti. Työpajatoiminta koetaan mielekkääksi ja motivoivaksi jo kahden ensimmäisen kuukauden aikana ja siitä eteenpäin yli vuoden mittaisiin työpajaksoihin asti.

Sovari 2020 -tuloksissa valmentautujien tyytyväisyys työpajatoimintaan tehtävien, osallisuuden, yhteisöllisyyden ja yksilövalmennuksen osalta näyttää lisääntyvän sen mukaan, mitä pitempään valmentautuja on ollut työpajalla: näihin asioihin vähiten

tyytyväisiä ovat enintään kaksi kuukautta työpajalla olleet valmentautujat ja tyytyväisimpiä 6–11 kuukautta pajalla olleet valmentautujat. Vuoden jälkeen tyytyväisyys näihin asioihin työpajalla ei enää lisäännä, vaan saattaa hieman hiipua.

Työpajan tehtäviin ja osallisuuteen liittyen Sovari-tulokset näyttävät siltä, että työpajakakson edetessä valmentautujat ovat niihin entistä tyytyväisempiä: he oppivat lisää uusia taitoja, saavat kokeilla monipuolisemmin erilaisia työtehtäviä sekä voivat vaikuttaa enemmän tehtäviensä valintaan ja toiminnan suunnitteluun. Yhteisöllisyyden tunne näyttää vahvistuvan työpajatoiminnan jatkumisen myötä: yhteishenki koetaan entistä paremmaksi, valmentautuja kokee itsensä entistä tärkeämmäksi ryhmässä ja valmentautuja saa lisää vertaistukea ryhmältään. Tyytyväisyys yksilövalmennukseen näyttää lisääntyvän, kun valmentautuja saa työpajakakson myötä lisää apua omien asioidensa hoitamiseen, huolien käsittelyyn ja jatkopolun suunnitteluun.

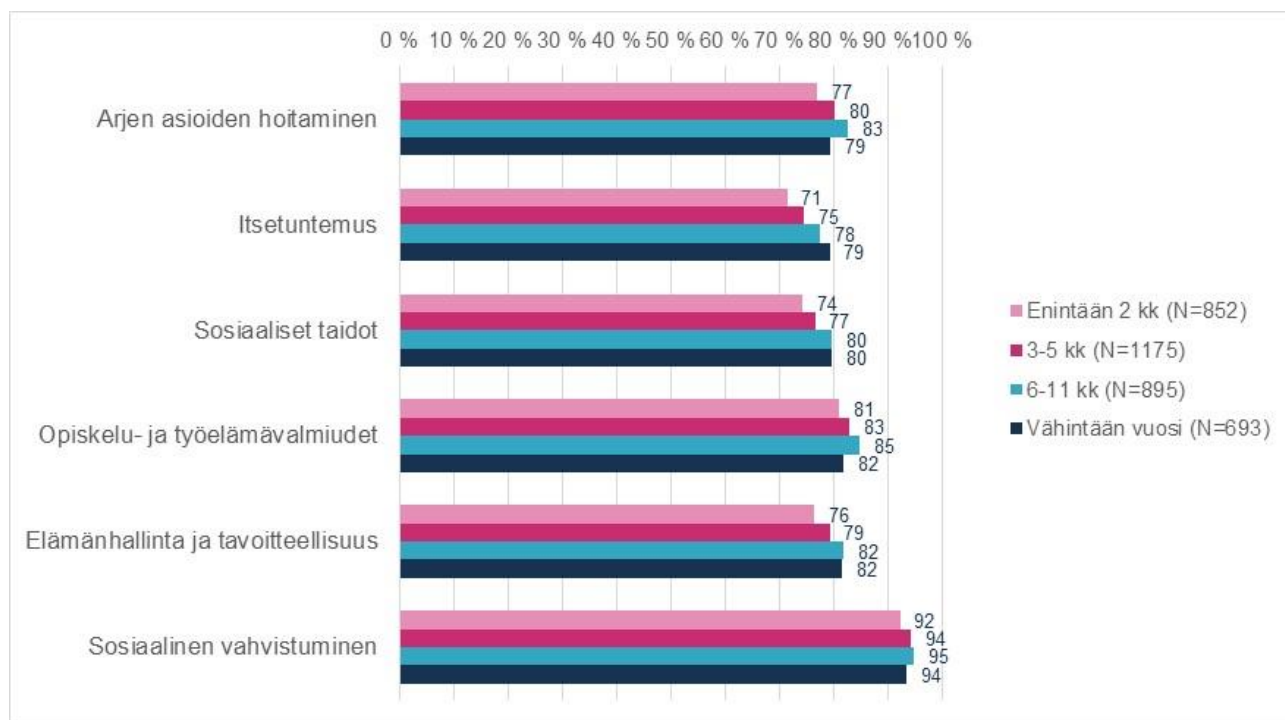

Kuvio 10. Työpajojen Sovari 2020 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien työpajatoiminnalle antamien arvioiden keskiarvot asteikolla 1–5 työpajakakson keston mukaan.

Valmentautujat ovat kokeneet **sosiaalista vahvistumista** sitä enemmän, mitä pitempään he ovat olleet työpajatoiminnassa (kuvio 11). Enintään kahden kuukauden ajan työpajalla olleista valmentautujista jo 92 % on kokenut sosiaalista vahvistumista pajajakson aikana, useimmiten monella osa-alueella. 6–11 kuukautta pajalla olleista valmentautujista vastaava osuus on 95 %. Yli vuoden ajan jatkuneilla työpajakajoilla sosiaalisen vahvistumisen kokemus tasaantuu.

Etenkin arjen asioiden hoitamisessa tapahtuu valmentautujilla kohentumista jo kahden kuukauden työpajakaksolla. Näyttää siltä, että työpajatoiminnan käynnistyessä valmentautujat saavat yleensä nopeasti kiinni päivärytmistä. Mitä pitempään valmentautujien työpajakako on kestänyt, sitä suurempi osa heistä on kokenut edistymistä myös virastoasioiden hoitamisessa, raha-asioissa, kotitöissä ja muussa arjen omatoimisuudessa.

Itsetuntemuksessa, sosiaalisissa taidoissa, työvalmiuksissa ja elämänhallinnassa valmentautujat ovat kokeneet sitä enemmän vahvistumista, mitä pidempään he ovat olleet työpajalla. Työpajatoiminnan jatkuminen näyttää myötävaikuttavan etenkin tunteeseen, että osaa tehdä hyvin joitain asioita ja pystyy sietämään epäonnistumista. Jaksaminen työtehtävissä ja työnhaakuun liittyvä osaaminen näyttää parantuvan työpajajakson edetessä. Valmentautujat saavat myös lisää rohkeutta kertoa omia mielipiteitään ja luottamusta siihen, että he pystyvät selviytymään eteen tulevista ongelmista.

Kuvio 11. Työpajojen Sovari 2019 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen osa-alueittain työpajajakson aikana jakson keston mukaan.

Valmentautujien tuen tarpeet vaihtelevat sen mukaan, kuinka pitkään he ovat olleet työpajalla. Enintään kaksi kuukautta työpajalla olleet arvioivat tuen tarpeensa vähäisemmiksi kuin muut valmentautujat, mutta heistäkin 64–78 % on kokenut tarvinneensa tukea sosiaalisen vahvistamisen eri osa-alueilla. Eniten tuen tarpeita ovat tunnistaneet 6–11 kuukautta työpajalla olleet valmentautujat.

Käyntitiheys työpajalla

Valmentautujan käyntitiheys työpajalla ja työpajatoiminnan sisällöt on sovitettu kunkin valmentautujan elämäntilanteen, jaksamisen ja tuen tarpeiden mukaan. Valmentautujat antavat sitä myönteisempiä arvioita **työpajatoiminnan toteutuksesta** mitä useammin he käyvät työpajalla. Tähän liittyy myös valmentautujan motivaatio: motivoituneimpia osallistumaan työpajan toimintaan ovat työpajalla 4–5 kertaa viikossa käyvät valmentautujat.

Useita kertoja viikossa työpajalla käyvät valmentautajat ovat muita tyytyväisempiä työpajatehtävien antiin eli niiden tarjoamiin onnistumisen kokemuksiin, uusien taitojen oppimiseen ja monipuolisuuteen. Viisi kertaa viikossa työpajalla käyvät valmentautajat antavat tehtäville erityisen hyvän arvosanan 4,4.

Sillä, kuinka usein valmentautuja käy työpajalla, on suora yhteys myös yhteisöllisyyden kokemukseen: yhteishenkeen ja vertaistuen saantiin ryhmässä sekä siihen, kuinka tärkeäksi valmentautuja kokee itsensä työpajaryhmässä. Viisi kertaa viikossa työpajalla käyvät valmentautajat antavat työpajan yhteisöllisyydelle arvosanan 4,3. Sen sijaan enintään kaksi kertaa viikossa työpajalla käyvien valmentautujien voi olla vaikeampi kiinnittyä työpajaryhmäänsä, ja heidän arvionsa työpajan yhteisöllisyydestä on muiden arvioita heikompi (4,0).

Käyntimäärä työpajalla liittyy samansuuntaisesti myös siihen, kuinka tyytyväinen valmentautuja on yksilövalmennukseen. Tämä tulee esille etenkin kysymyksissä siitä, kuinka hyvin valmentautuja on saanut tukea huoliinsa ja ohjausta jatkosuunnitelmien tekemiseen. Työvalmennukseen valmentautajat ovat likipitään yhtä tyytyväisiä riippumatta siitä, kuinka usein he käyvät työpajalla.

Käyntitiheys työpajalla on yhteydessä **sosiaalisen vahvistumisen** kokemuksiin: sosiaalinen vahvistuminen on sitä yleisempää, mitä useammin viikossa valmentautuja käy työpajalla. 3–5 kertaa viikossa työpajalla käyminen tukee sosiaalisen vahvistumisen kokemusta paremmin kuin 1–2 kertaa viikossa työpajalla käyminen. Vahvinta edistymistä lähes joka osa-alueella ovat kokeneet neljä kertaa viikossa työpajalla käyvät. Tämä tulos voi liittyä siihen, että neljä kertaa viikossa työpajalla käyvien joukossa on paljon sellaisia, joilla on toisaalta ollut vahva tarve sosiaaliselle vahvistumiselle, mutta toisaalta heidän jaksamisensa on kuitenkin kohtuullisen hyvää verrattuna yhdestä kahteen kertaa työpajalla käyviin. Viisi kertaa viikossa työpajalla käyvien joukossa on puolestaan niitä, joilla ei ole ollut niin paljoa sosiaalisen vahvistumisen tarvetakaan.

Esimerkiksi sosiaalisten taitojen vahvistumista on kokenut kerran viikossa työpajalla käyvistä 64 %, neljä kertaa käyvistä taas 81 %. Itsetuntemuksen vahvistumista on kokenut kerran viikossa työpajalla käyvistä 61 % ja 4–5 kertaa käyvistä 80 %. Kun tarkastellaan sosiaalista vahvistumista kokonaisuutena, kerran viikossa työpajalla käyvistä 86 % on kokenut sosiaalista vahvistumista ainakin jollakin osa-alueella. Vastaava osuus neljä kertaa viikossa pajalla käyvistä on 96 %.

Tässäkin on huomioitava, että eri valmentautujaryhmien kohdalla elämäntilanteet ja toiminnan tavoitteet ovat erilaisia. Yhdestä kahteen kertaa viikossa työpajalla käyvien valmentautujien elämäntilanteet voivat olla haasteellisia ja merkittävää voi olla jo se, että valmentautuja saapuu työpajalle sovittuina päivinä. Aktiivisen työpajatoimintaan osallistumisen myötä voidaan saavuttaa tuntuvia tuloksia sosiaalisen vahvistumisen eri osa-alueilla.

Sovari-tuloksia työpajapalvelun mukaan

SEURAAVASSA TARKASTELLAAN VALMENTAUTUJIIEN KOKEMUKSIA työpajatoiminnasta sen mukaan, missä palvelussa he ovat olleet työpajalla. Tarkastelu sisältää työkokeilussa (N=894), palkkatuella tai muussa työsuhteessa (N=438) sekä kuntouttavassa työtoiminnassa (N=1790) olleiden valmentautujien kokemusten vertailua työpajatoiminnan toteutuksesta ja sosiaalisesti vahvistavista vaikutuksista. Lisäksi tarkastellaan työpajan starttivalmennukseen osallistuneiden valmentautujien (N=422) kokemuksia työpajatoiminnasta ja sen vaikutuksista.

Työpajatoiminnan toteutukseen kokonaisuutena ovat tyytyväisimpiä työpajalla työkokeilussa olleet valmentautijat (kuvio 12): he antoivat myönteisimmät arviot valmentautujien osallisuudesta ja saamastaan valmennuksesta työpajalla. Työkokeiluun osallistuneet ja palkkatuella olleet arvioivat myönteisimmin työpajan tehtäviä ja omaa motivaatiotaan osallistua työpajatoimintaan. Kuntouttavassa työtoiminnassa olleet antoivat keskimääräistä heikommat arviot työpajatoiminnan toteutukselle. Kuitenkin heidänkin arvionsa yltyvät keskimäärin hyvän tasolle, vähintään 4,1:een.

Työkokeilussa olleet valmentautijat ovat kokeneet **sosiaalista vahvistumista** keskimääräisesti vahvemmin kuin muissa palveluissa olleet valmentautijat (kuvio 12). Kokonaisuudessaan sosiaalista vahvistumista on kokenut 97 % työkokeilussa olleista, 92 % palkkatuella työskennelleistä ja 92 % kuntouttavassa työtoiminnassa olleista. Opiskelu- ja työelämävalmiuksissaan ovat kokeneet kohentumista etenkin työkokeilussa olleet valmentautijat. Samoin arjenhallinnassa he ovat kokeneet eniten edistymistä.

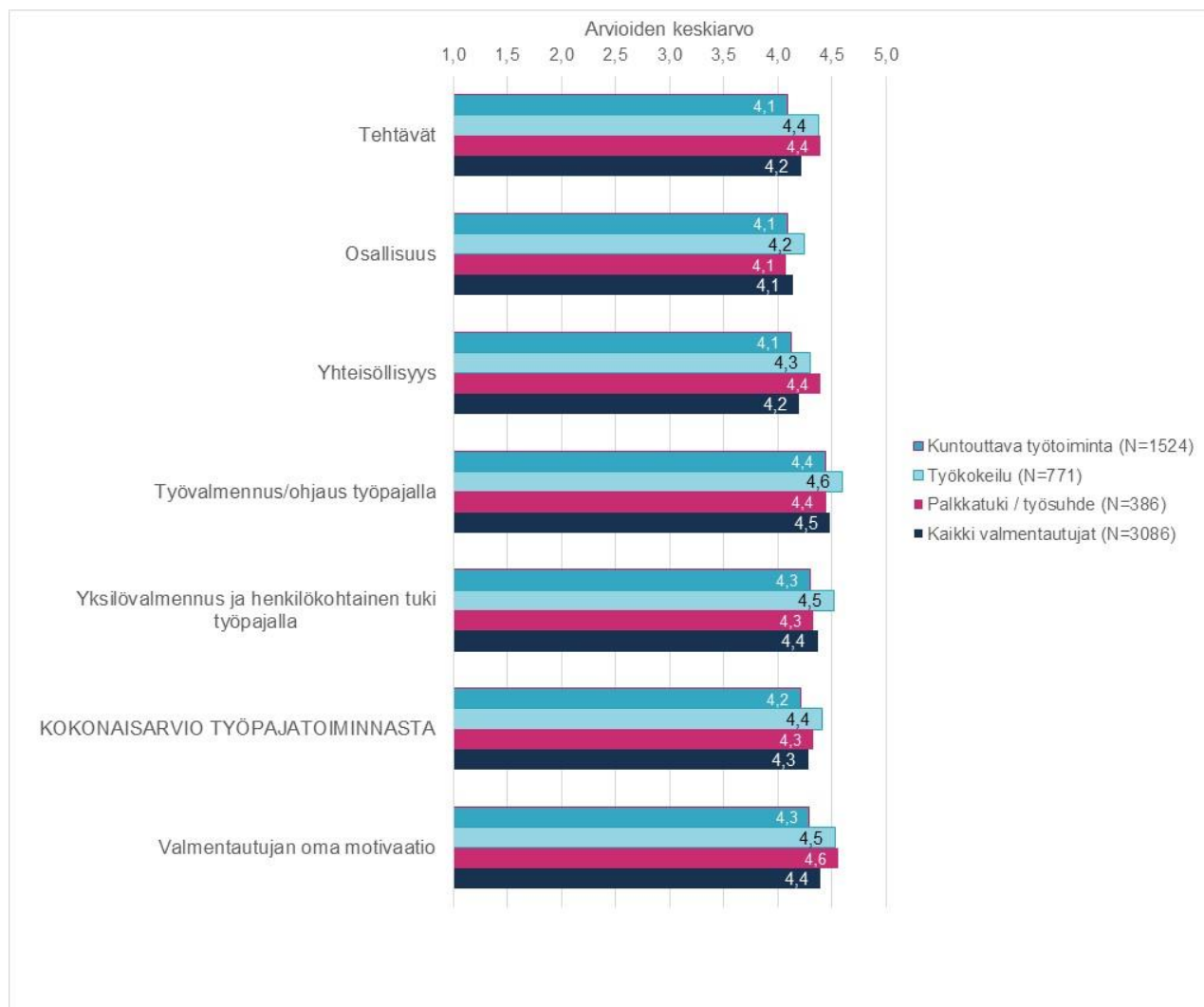
Lähtökohtaisesti työkokeilussa ja kuntouttavassa työtoiminnassa olleet valmentautijat ovat kokeneet tuen tarpeita eniten, kun taas palkkatuella tai muussa työsuhteessa olleet keskimääräistä vähemmän työpajajakson aikana. Työpajoille ohjataan asiakkaita eri palveluihin juuri heidän lähtötilanteidensa ja tuen tarpeiden mukaisesti, mikä heijastuu sosiaaliseen vahvistumiseen. Kussakin palvelussa painottuvat niiden omat sisällöt ja tavoitteet.

Työpajalla **työkokeilussa** olleet valmentautijat ovat keskimääräistä tyytyväisempiä kaikkiin työpajatoiminnan osa-alueisiin, tehtäviin, vaikutusmahdollisuuksiinsa, yhteisöllisyyteen ja valmennukseen. Tyytyväisimpiä he ovat työ- ja yksilövalmennukseen. Työkokeilun aikana valmentautijat ovat kokeneet saaneensa kiitettävästi tukea jatkosuunnitelmiinsa: niihin on saanut erittäin hyvin tukea 64 % näistä valmentautujista ja yhteensä 89 % vähintään melko hyvin. Työkokeiluun osallistuneet myös luottavat erittäin hyvin valmentajiin ja kokevat saavansa tukea huoliinsa ja omien asioidensa hoitamiseen.

Työkokeiluun osallistuneet kokevat työpajaryhmässään, että ohjaajat ovat tukeneet ryhmän toimintaa vaikeissa tilanteissa, vertaistuki on koettu melko tärkeäksi ja yhteishenki on ollut korkealla. Työkokeilu tuottaa useimmille uuden oppimisen kokemuksia: yli puolet työkokeiluun osallistuneista on ollut tähän erittäin tyytyväisiä ja 89 % vähintään melko tyytyväisiä. He antavat kiitosta myös työpajan tehtävien monipuolisuudesta.

Työkokeilu työpajalla tuntuu siihen osallistuneista mielekkäältä: Sovari-tulosten mukaan liki 65 % työkokeiluun osallistuneista on erittäin motivoituneita työpajatoimintaan ja yhteensä 92 % vähintään melko motivoituneita. Vuoden 2020 aikana työkokeiluun osallistuneiden motivaatio osallistua työpajatoimintaan oli korkeampi kuin sitä edeltäneenä vuonna. Työkokeiluun osallistuneet kokevat tarvinneensa ja saaneensa tukea erityisen paljon itsetuntemukseen, opiskelu- ja työelämävalmiuksiin sekä tulevaisuuden suunnitteluun.

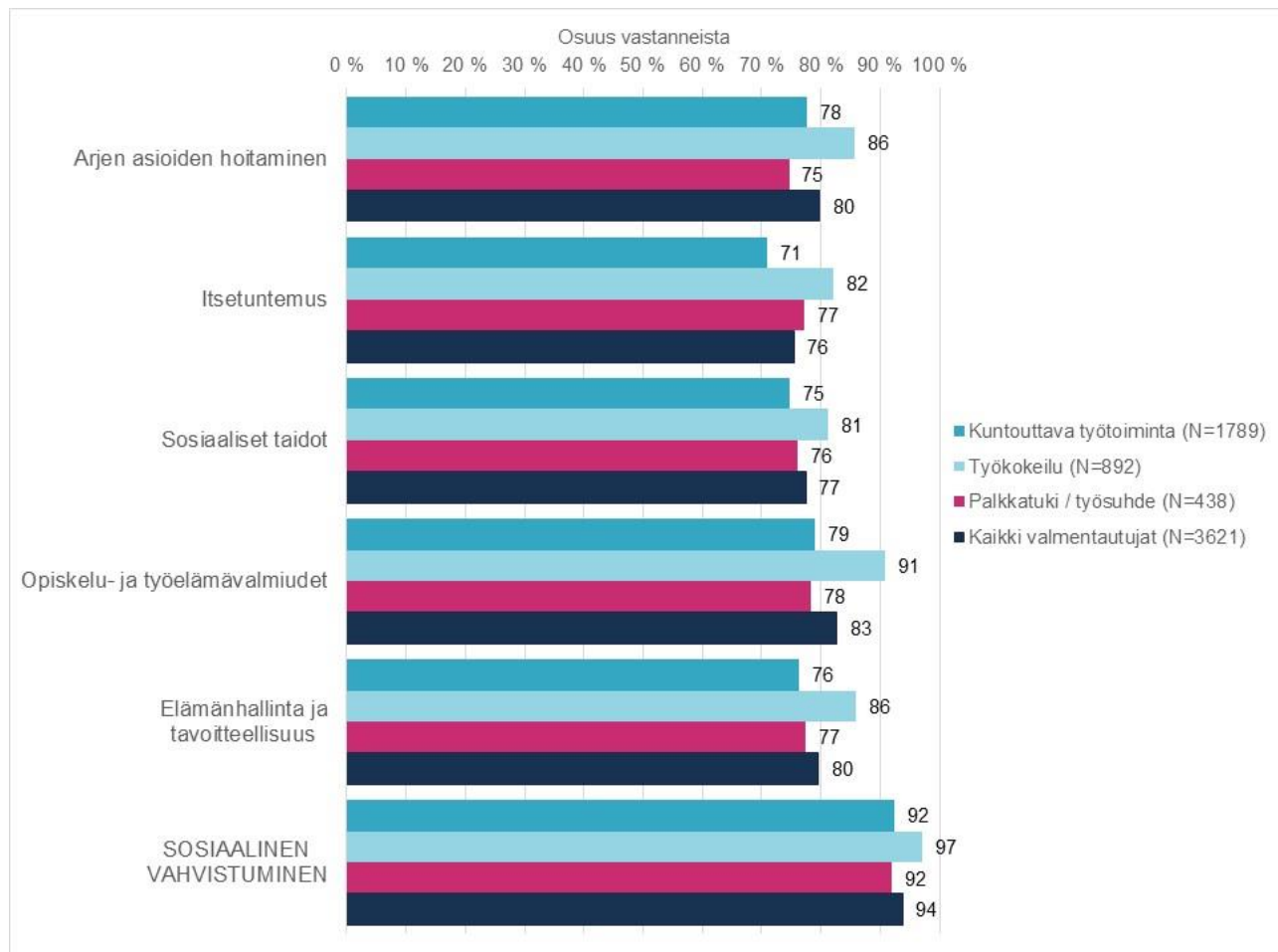
Työkokeilussa olleet valmentautajat ovat kokeneet sosiaalista vahvistumista työpajajakson aikana etenkin opiskelu- ja työelämävalmiuksissaan (91 % vastaajista), arjenhallinnassaan (86 %) sekä elämänhallinnassaan (86 %) (kuvio 13). Opiskelu- ja työelämävalmiuksissa kohennusta on tullut näiden valmentautujien mielestä erityisesti opiskelusuunnitelmiin ja työssä jaksamiseen. Arjenhallinnassa nimenomaan päivärytmiin on tullut ryhtiä niin työkokeilussa olleiden kuin muidenkin valmentautujien kohdalla.

Kuvio 12. Työpajojen Sovari 2020 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien työpajatoiminnalle antamien arvioiden keskiarvot asteikolla 1–5 työpajapalvelun mukaan.

Palkkatuella tai muussa työsuhteessa työskennelleet valmentautajat ovat keskimääräistä tyytyväisempiä työtehtäviinsä työpajalla ja antavat niille keskimäärin arvion 4,4. Tulosten mukaan työtehtävät tarjoavat erityisesti heille onnistumisen kokemuksia. Heillä sekä työkokeilussa olleilla on mahdollisuuksia kokeilla erilaisia työtehtäviä ja oppia uusia taitoja työpajalla. Myös yhteisöllisyyden kokemus on palkkatuella tai muussa työsuhteessa olleilla ollut erityisen hyvä, arvosanalla 4,4, ja se on kokenut edellisestä kyselykaudesta. He kokevat työpajan yhteishengen ja ryhmältään saamansa vertaistuen erityisen hyväksi. He myös kokevat itsensä tärkeäksi ryhmälle.

Osallisuuden kokemus palkkatuella tai muussa työsuhteessa olleilla on keskimääräistä heikompi muihin valmentautujiin nähden. He kokevat mahdollisuutensa vaikuttaa tehtävien valintaan ja toiminnan yhteisen suunnittelun vähäisemmäksi kuin muut valmentautijat. Sovari-tulokset ovat tältä osin kuitenkin kohentuneet edelliseltä kyselykaudelta 3,9:stä arvosanaan 4,1.

Kuvio 13. Työpajojen Sovari 2020 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen osa-alueittain työpajajakson aikana työpajapalvelun mukaan.

Palkkatuella tai muussa työsuhteessa olleista valmentautujista valtaosa on kokenut sosiaalista vahvistumista työpajajakson aikana: edistysaskelia koetaan yleensä kaikilla sosiaalisen vahvistumisen osa-alueilla. Lähtökohtaisesti näillä valmentautujilla on keskimääräistä vähemmän tuentatarpeita, mutta heistäkin valtaosa kokee tarvinneensa ja saaneensa tukea sosiaalisen vahvistumisen eri osa-alueilla. Kokemus sosiaalisesta vahvistumisesta on heillä lähes yhtä yleinen kuin muillakin valmentautujilla. Tulosten mukaan palkkatuella ja muussa työsuhteessa olevat saavat työpajatoiminnasta tukea erityisesti itsetuntemukseen keskimääräistä enemmän.

Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat ovat saaneet Sovari-tulosten mukaan työpajan tehtävistä, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä melko myönteisiä kokemuksia ja antavat niille keskimäärin arvion 4,1. Heidän antamansa arviot työ- ja yksilövalmennukselle ja omalle motivaatiolle ovat hyvällä tasolla, 4,3–4,4. Työpajan työtehtävät ja oman motivaationsa osallistua työpajatoimintaan he arvioivat keskimäärin muita valmentautujia heikommaksi. Näitä tuloksia tulkitessa on hyvä huomioida, että

kuntouttavaan työtoimintaan ohjataan ihmisiä, jotka tarvitsevat arjenhallinnan tukea. Jaksamisesta ja voimavaroista johtuen työtehtävät ovat kuntouttavassa työtoiminnassa erilaisia kuin esimerkiksi palkkatuella olevilla.

Kuntouttavassa työtoiminnassa olevat asiakkaat ovat kokeneet sosiaalista vahvistumista kokonaisuutena vähemmän kuin muut valmentautajat kaikilla sosiaalisen vahvistumisen osa-alueilla. Kuitenkin näillä kaikilla osa-alueilla valtaosa kuntouttavan työtoiminnan valmentautujista on kokenut edistymistä. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat ovat kokeneet sosiaalista vahvistumista erityisesti opiskelu- ja työelämävalmiuksissa (79 % vastaajista) sekä arjen asioiden hallinnassa (78 %) (kuvio 13). Myönteisiä muutoksia on koettu yleisesti myös elämänhallinnassa ja tavoitteellisuudessa (76 %) sekä sosiaalisissa taidoissa (75 %).

Starttivalmennuksen⁵ asiakkaat (N=422) ovat erityisen tyytyväisiä **työpajatoiminnassa** toteutettuun valmennukseen niin työvalmennuksen kuin yksilövalmennuksenkin osalta (kuvio 14). He ovat hieman keskimääräistä tyytyväisempiä osallisuuden toteutumiseen työpajalla: heistä 86 % arvioi, että työpajalla suunnitellaan työpajatoimintaa melko tai erittäin hyvin yhdessä valmentajien ja valmentautujien kesken. Toiminnan yhteinen suunnittelu kuuluuakin keskeisenä starttivalmennuksen toimintaperiaatteisiin, ja tulosten mukaan se on toteutunut siinä erityisen hyvin. Tehtäville ja työpajan yhteisöllisyydelle starttivalmennuksessa olleet antavat muita valmentautujia heikompia arvioita.

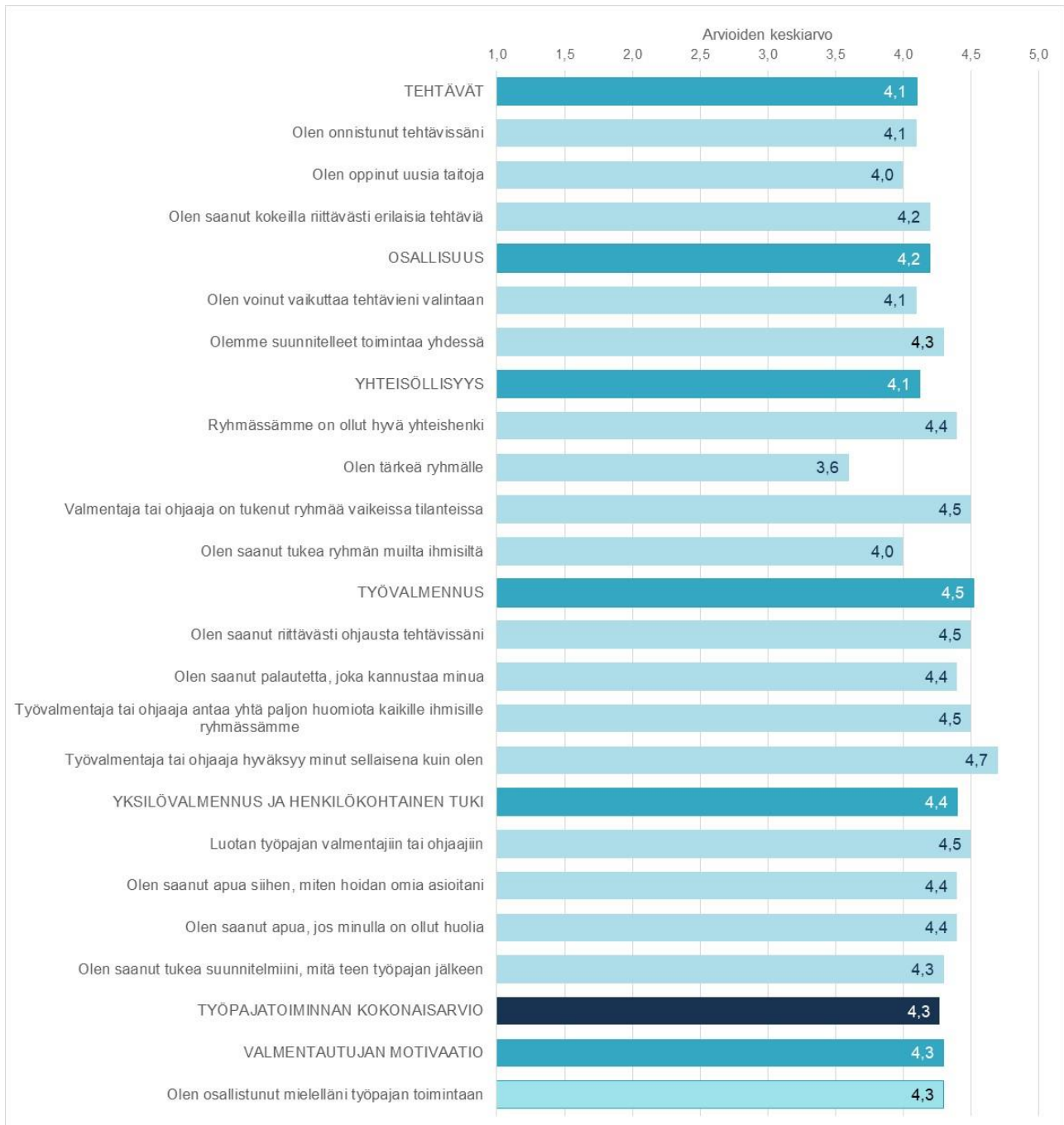
Sovari-tuloksia tarkastellessa on hyvä ottaa huomioon starttivalmennuksen luonne ja toiminnan tarkoitus: starttivalmennuksessa painopiste on yksilö- ja ryhmävalmennuksessa sekä arjen taitojen ja elämänhallinnan tukemisessa, ei niinkään ammatillisten taitojen edistämisessä. Starttivalmennukseen tullaan useimmiten kuntouttavan työtoiminnan tai sosiaalisen kuntoutuksen palvelusopimuksella. Sen sijaan palkkatuella tai työkokeilussa olevien valmentautujien tähtäimet ovat vahvemmin opiskelu- ja työelämään siirtymisessä kuin kuntouttavassa valmennuksessa.

Starttivalmennukseen osallistuneet valmentautajat kokevat keskimääräisesti muita valmentautujia enemmän **sosiaalista vahvistumista** työpajakakon aikana. Heistä 95 % on kokenut sosiaalista vahvistumista vähintään jonkin verran ja 69 % selvästi työpajakakon aikana (kuvio 15). Myönteisiä muutoksia on koettu samanaikaisesti monissa asioissa, erityisesti arjen asioiden hoitamisessa (85 % valmentautujista), opiskelu- ja työelämävalmiuksissa (87 %) sekä elämänhallinnassa ja tavoitteellisuudessa (82 %). 48 % heistä on kokenut jopa selkeän edistysaskeleen opiskelu- ja työelämävalmiuksissa ja 45 % arjenhallinnassa. 2/3:lla heistä on selkeytyneet suunnitelmat elämässä eteenpäin ja vahvistunut tunne siitä, että voi itse vaikuttaa elämänsä kulkuun. Starttivalmennukseen osallistuneet ovat kokeneet edistymistä keskimääräistä enemmän myös sosiaalisissa vuorovaikutustaidoissaan (80 %).

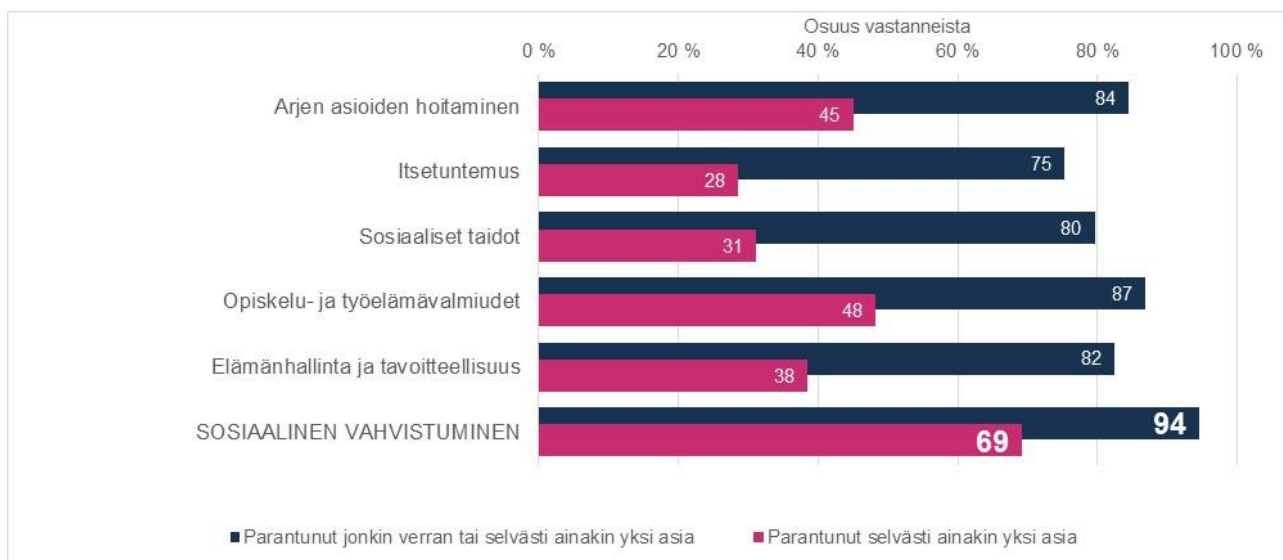
Starttivalmennukseen osallistuvilla on lähtökohtaisesti muita valmentautujia haasteellisemmat elämäntilanteet ja vahvemmat tuen tarpeet, joten sosiaalinen vahvistuminen on etenkin heille tärkeää elämässä etenemiseksi: he ovat kokeneet kaikilla sosiaalisen vahvistamisen osa-alueilla enemmän tuen tarvetta kuin muut valmentautajat. Valtaosa starttivalmennuksen valmentautujista on kokenut työpajatoiminnan vastaavan tuen tarpeisiinsa melko tai erittäin hyvin kaikilla sosiaalisen vahvistamisen osa-alueilla. Kuitenkin keskimääräistä useampi, noin joka kymmenes heistä, olisi toivonut enemmän tukea itsetuntemukseen, opiskelu- ja työelämävalmiuksien vahvistamiseen sekä tulevaisuuden suunnitelmiin.

⁵ Starttivalmennuksesta tarkemmin, ks. <https://www.tpy.fi/kehittaminen/sosiaalinen-kuntoutus/>

Sovari 2019- ja 2020-tulosten vertailun mukaan starttivalmennus on vahvistanut entistä enemmän valmentautujien kykyä suoriutua arjen asioista, itsetuntemusta sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksia. Myös tunne siitä, että voi vaikuttaa elämänsä kulkuun, on vahvistunut starttivalmennuksessa aikaisempaa enemmän.

Kuvio 14. Työpajojen Sovari 2018 -kyselyyn vastanneiden starttivalmennuksen valmentautujien työpajatoiminnalle antamien arvioiden keskiarvot asteikolla 1–5 (N=363).

Kuvio 15. Työpajojen Sovari 2020 -kyselyyn vastanneiden starttivalmennuksen valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen osa-alueittain työpajajakson aikana (N=421).

Valmentautujien kuvauksia työpajatoiminnan vaikutuksista

SOVARI-KYSELYSSÄ VALMENTAUTUJIA PYYDETÄÄN kertomaan omin sanoin, mitä hyviä kokemuksia työpajatoiminta on heille antanut. Lisäksi heiltä kysytään, mitä huonoa työpajassa on ollut ja miten työpajan toimintaa voitaisiin kehittää. Sovari 2020 -kyselyyn vastanneista valmentautujista yli 2860 eli 62 prosenttia vastasi kysymykseen ”Kerro omin sanoin, mitä hyvää työpajajakso on sinulle antanut” ja kuvasi kokemuksiaan työpajatoiminnan annista, osa heistä parilla sanalla ja osa monisanaisesti.

Sovarin avovastausten mukaan työpajatoiminta antaa mielekästä tekemistä arkeen. Työpajatoiminta tuottaa monelle valmentautujalle hyvän mielen päivään ja mukavia kokemuksia, mikä on jo sellaisenaan merkityksellistä valmentautujien hyvinvoinnin ja sen vahvistumisen näkökulmasta. Työpajatoiminta muuttaa arkipäivän paremmaksi.

Valmentautujien kirjoittamissa vastauksissa tulee esille laaja-alaista sosiaalista vahvistumista. Useimmissa vastauksissa nousee esille edistysaskeleet useilla sosiaalisen vahvistumisen osa-alueilla samanaikaisesti, ei vain yhteen teemaan rajautuen. Vastaukset ovat osoitus sosiaalisen vahvistumisen moninaisuudesta työpajajakson aikana. Monet valmentautajat kertoivat myös yksittäisistä konkreettisista taidoista ja asioista, joita olivat oppineet työpajalla. Seuraavaan on poimittu muutamia vastauksia teemoittain.

Arjenhallinnan vahvistuminen tuli esille useissa valmentautujien vastauksissa, kun he kuvasivat työpajatoiminnan antia. Työpajatoiminta on tuonut säännöllisyyttä päivärutmiin, mikä on helpottanut heräämistä aamuisin ja auttanut jaksamiseen. Valmentautajat ovat harjaantuneet hoitamaan kodin askareita ja virastoasioita sekä aktivoituneet vapaa-ajan vietossa. Arjen asioista suoriutuminen kytkeytyy myös muun aktiivisuuden lisääntymiseen esim. sosiaalisissa suhteissa, arkielämässä sekä opiskelun ja työelämän suunnalla.

Seuraavat vastaukset kuvaavat valmentautujien kokemuksia arjenhallinnan vahvistumisesta työpajajakson aikana:

- Tukea normaaliin arkeen palaamisessa. Ei olisi onnistunut yksin. Tukea arjen hallintaan. Luottamusta ihmisiin. Päivärytmi, unirytm, kodinhoito onnistuu. Apua ongelmiin. Paluu työelämään ei pelota enää.
- Arjen hallintaan sekä rutiinia ja sisältöä elämään. Sosiaalisia vuorovaikutussuhteita. Mielekästä tekemistä. Tukea ongelmatilanteissa ja tarvittaessa.
- Olen saanut rutiinit haltuun, saanut kuntoa nostettua, tutustunut kivoihin ihmisiin ja saanut tukea arjen asioissa.
- Lisää antimia eteenpäin pääsemiseen. Apua arjen asioiden kanssa pärjäämiseen.
- Työpaja ja työpajalla käynti antoi uuden mahdollisuuden elämään. Olen saanut niin paljon apua ja työkaluja arjessa pärjäämiseen. Vointini on kohentunut huomattavasti ja voin elää taas normaalia arkea.
- Työpaja on antanut lisää itseluottamusta keittiössä työskentelyyn ja ajatuksia ja ideoita tulevaisuutta ja opiskelua varten. Väli vuoden jälkeen työpaja toi arkeen rytmiä ja tekemistä, joka on auttanut mielenterveyden kanssa.
- Neuvoja, apua, yhteisöllisyyttä. Rytmejä uneen ja heräämiseen.

- Työpaja on antanut minulle mahdollisuuden jatkaa normaalia päivärytmiä, ja ylläpitämään asioita, jotka koen itseleni tärkeiksi päivittäisessä toiminnassa.
- Oppinut uusia asioita, kuten kuinka Kelan/TE-toimiston asioita hoidetaan.
- Omatoimisuus lisääntynyt, arjen rutiinit automatisoitunut, elämää helpottava tilanteeni parantunut.
- Työpaja on tuonut minulle arjen, päivärytmin ja elämäniloa. Nautin elää ja nautin arjestani.
- Opettanut arjen asioissa, miten hoitaa esim. Kela-asioita. Auttanut näkemään asiat positiivisemmin.
- Nukkumisrytmi on ruvennut oleen vähän helpompi pitää kunnossa ja korjata jos se menee sekaisin.
- Työpaja on antanut minulle suht. säännöllisen päivärytmin, joka on aiemmin tuottanut ongelmia. On ollut mukavaa, kun on jotain tekemistä arkisin, eikä tule tylsää.
- Säännöllisen arkirytmien, tekemistä, ruokaa, altistusta sosiaalisten tilanteiden pelolle, avustusta hankaliin asioihin, kuuntelemista, kohtaamista, ryhmätoimintaa, uusia taitoja, tietoa, ohjausta, tukea, mahdollisuuden opiskella, ymmärrystä, kehohoitoja, rentoutumisharjoitteita, itsemyötätuntoa, uskoa toisiin ihmisiin, vinkkejä, apua jne.
- Olen saanut apua yksilövalmentajalta arjen asioihin, yksin en olisi ehkä jaksanut.
- Työpajatoiminta on auttanut minua pitämään paremmin yllä vuorokausirytmisiä ja liikkumaan enemmän. Olen saanut enemmän ideoita esim. käsitöihin ja liikkumiseen sekä ruokavalioon.
- Parempaa rytmiä arkeen, sosiaalisia kontakteja, osaamista ruuanlaittoon ja auttanut jonkun verran ahdistukseen.
- Sisältöä ja rutiinia arkeen. Säännöllisemmän rytmin nukkumiseen ja ruokailuun. Sosiaalisia suhteita ja turvallisen paikan, jonne on helppo tulla. Osaan luottaa paremmin ihmisiin ja pyytää apua.
- Tulee rytmiä arkeen. Olen oppinut tekemään ruokaa. Pajalle on kiva tulla. Olen saanut tarpeeksi tukea työtehtäviin.
- Ihan hyvä, kun laitettu ruokaa ja leivottu, käsitöitä, siivottu ym. Kotonakin niitä, mutta täällä erilaista ja eri vaikutus sitten. Heijastuneet kaikki positiivisesti koti- ym. oloihinkin.
- Työpaja on ollut hyvä välipaikka, kun lopetin koulun. Olen saanut pidettyä vuorokausirytmisiä ja oppinut uusia taitoja mm. kädentaitoja ja ruokaohjeita.
- Apua ahdistuksen kanssa, kohtaamaan ihmisiä enemmän, pystyn asioida itsenäisesti virastoasioita tai ihan vaikka shoppailua.
- Säännöllinen päivärytmi, auttanut myös kotona jaksamaan paremmin kotityöt. Sisältöä päiviin, uusia ihmissuhteita. Liikuntaryhmän kautta mahdollisuus käydä salilla ja salibandyssä ilmaiseksi.
- Uskallan toimia arjessa ja kotoa lähteminen asioille ei pelota. Uusia tuttavuuksia, syyn poistua kotoa mukavan syyn takia, apua arjenhallintaan ja apua kouluasioihin.
- Työpaja auttoi minua hoitamaan esimerkiksi työkkäri- sekä lääkäriasioita, joita en olisi pystynyt itse hoitamaan.
- Säännöllisyyttä ja rytmiä elämään. Ohjaajat ovat olleet mahtava apu kaikkiin asioihin, auttaneet ihan lääkäriasioista työkkäritapaamisiin. Tunnen oloni mukavaksi Startilla ja ohjaajat ovat olleet iso apu siinä. Startti on antanut hieman itseluottamusta ja uskoa itteeni. Myös esimerkiksi puheluiden vastaaminen/soittaminen on tullut helpommaksi, koska ollaan harjoiteltu sitä ohjaajan kanssa.
- Työpaja on antanut minulle paljon hyvää kuluneen puolentoista vuoden aikana. Ohjaajat ja toimintaterapeutitni ovat rohkaisevalla ja ymmärtävällä asenteellaan kasvattaneet itseluottamustani ja auttaneet tulevaisuuden suunnittelussa. Olen pajajakson aikana rohkaistunut paljon ja uskaltanut hoitaa omia asioitani paremmin, kuten mennä virallisiin tapaamisiin, asioida virastoissa ja lähettää sähköposteja ja hakemuksia. Arkirytmieni on parantunut ja olen oppinut uusia taitoja, päässyt kehittämään sosiaalisia taitojani ja tutustunut uusiin ihmisiin.

Itsetuntemuksen ja itseluottamuksen koheneminen tulevat esille useissa valmentautujien vastauksissa siitä, mitä työpajatoiminta on antanut heille. Nämä muutokset liittyvät usein omien taitojen ja osaamisen tunnistamiseen ja vahvistumiseen työpajalla. Valmentautujat ovat kokeneet tulevansa hyväksytyiksi omana itsenään työpajan yhteisössä, mikä on monelle uusi

kokemus ja lisää itsetuottamusta sosiaalisissa tilanteissa. Itsetuntemus ja itsevarmuus helpottavat suunnitelmien tekemistä elämässä eteenpäin.

- Itsetuntemusta ja kasvua ihmisenä. Itsetuottamusta. Virheellisten ajattelumallien purkua ja uusien terveempien ajatusten esiin tulemistä. Vahvuutta ihmisenä.
- En ole niin itsekriittinen, kun teen virheen.
- Itsetunto, luottamus omiin taitoihin, on kasvanut työjakson aikana, kuten myös itse alaan liittyvien taitojen osaaminen ja ymmärrys.
- Mahdollisuuden löytää itsestä uusia puolia, antanut tilaa kehitykselle sekä uusia näkökulmia ja mahdollista suuntaa löytää oma polku.
- Paljon! Itsetunto kohonnut ja itsevarmuus, sosiaaliset taidot, käsitys itsestä ja omista taidoista parantunut, energiatasot nousivat heti alusta alkaen.
- Itsevarmuutta, itsetuntemusta, olen oppinut hyväksymään toiset ja kohtaamaan heitä tuomitsematta tai arvostelematta. Olen oppinut rakkaudellisuutta itseä ja muita kohtaan.
- Lisää itsetuottamusta ja kykyä tunnistaa omat vahvuudet paremmin.
- Olen löytänyt vahvuuteni ja päässyt käyttämään niitä käytännön työtehtävissä.
- Olen itsevarmempi ja päättäväisempi. Uskallan olla oma itseni eikä enää niin pahaa ihmispelkoa ole.
- Olen oppinut itsestäni ja ajatusmaailmastani paljon. Tunnistan myös paremmin, millainen ihminen olen ja mistä pidän, mikä on ihanaa! Olen löytänyt ehkä selkeämmän polun sille, mitä haluan.
- Laittanut itseäni tilanteisiin, joihin en välttämättä omin toimin ryhtyisi, mikä on sekä haastanut itseäni sekä kasvattanut minua ihmisenä.
- Itsetuottamus on kehittynyt parempaan suuntaan. Oppinut työskentelemään erilaisten ihmisten kanssa.
- Antaa lisää itsetuottamusta muiden kanssa toimiessa, ja muissa sosiaalisissa tilanteissa. Tuntee itsensä kuulluksi ja ymmärretyksi.
- Itsetunnon ja itsetuntemuksen kohotusta ja sosiaalisten taitojen parannusta. Ihania kokemuksia.
- Tunnen itseni ja omat tarpeeni paremmin, ja osaan keskustella niistä.
- Olen päässyt toteuttamaan itseäni ja alkanut nähdä selkeämmin itsessäni hyviä puolia.
- Olen saanut kokemuksia onnistumisista, epäonnistumisista, sekä itselle hankalista tilanteista, kuten oman tekstin ääneen lukeminen muille. Nämä ovat kehittäneet itsetuntemustani ja helpottaneet hieman epäonnistumisen pelkoa. Uskallan olla vapaammin oma itseni.
- Olen saanut enemmän vastuuta itsenäisissä työtehtävissä, mikä nostattaa kyllä itsetuottamusta ja tuo oloa, että työpanokseni on tärkeä.
- Olen oppinut olemaan armollinen itselleni, jos teen virheitä. Omat taitoni on kehittyneet kokonaisuudessa, koen olevani onnellinen juuri nyt.
- Itsetuntemus on parantunut entisestään, omat vahvuudet ja haasteet selkiytynyt. Olen saanut tukea oman elämän haasteisiin, mitä sillä hetkellä on ollut. Tulevaisuuden suhteen ajatukset menneet hieman eteenpäin.
- Olen saanut selvemmän käsityksen siitä, mitä haluan tulevaisuudessa tehdä työkseni. Olen myös löytänyt vahvuuksia itsestäni. Olen saanut kannustavaa palautetta, mutta rehellistä. Tiedän paremmin jatkossa, mihin minun kannattaa pyytää apua, jotta voisin edetä kohti päämääriäni.
- Olen paljon rohkeampi ja määrätietoisempi, uskallan olla avoimempi uusien ihmisten kohtaan ja olen sosiaalisempi. En enää pelkää epäonnistumista niin paljon ja yritän olla olematta liian perfektionisti.
- Käsitystä siitä millainen olen. Että on ok tykätä juuri niistä jutuista, joista tykkää. Hyvien ominaisuuksien löytäminen itsestä. Se, että voi kysellä muilta asioista ja oppia niistä. Jakaa kokemuksia.

- Luottamusta sekä itseän että muihin ihmisiin, rohkeutta, rytmiä ja rutiineja.
- Olen ensimmäistä kertaa elämässäni tuntenut itseni hyväksytyksi ja tervetulleeksi juuri sellaisena kuin olen. Olen saanut varmuutta omaan kykyihini ja päätösvaltaani. Tulevaisuus ei tunnu yhtä pelottavalta, koska voin luottaa siihen, että minulla on tukea opiskeluun liittyvissä asioissa ja saan apua tarvittaessa.
- Lisää itsevarmuutta sosiaalisissa kanssakäymisissä, sekä työtehtävien hoitamisessa. Luotan enemmän omaan taitoihini ja mielipiteisiin. Itsevarmuuteni yleensä elämässä on parantunut. Tunnen olevani tarpeellinen, ja tunnen saavani "jotain aikaiseksi". Olen rohkeampi menemään erilaisiin tilanteisiin elämässä myös yksin, ilman kaveria tai miestäni.

Sosiaalisten taitojen vahvistuminen liittyy rohkeuteen olla oma itsensä ja tuoda esille omia näkemyksiä ryhmässä. Monet valmentautujat kertoivat, että pelko ja arkuus muiden ihmisten seurassa on vähentynyt työpajajakson aikana. Tämä on helpottanut heidän toimimistaan ja työskentelyä ryhmässä. Työpaja on antanut tunteen yhteisöön kuulumisesta ja vahvistanut osallisuuden kokemusta. Monet valmentautujat ovat saaneet työpajalla ystäviä. Myönteiset sosiaaliset kokemukset ja sosiaalisten taitojen kehittyminen tulevat esille muun muassa seuraavissa valmentautujien kuvaamissa kokemuksissa työpajalta:

- Isoin ongelma minulla tänne tullessani oli toisten ihmisten (varsinkin ikätovereiden) jännittäminen. Ryhmä, jossa olin, löi kaikki odotukseni ja enää ei jännittänyt. Myös itsetuntoni on noussut tämän avulla. Ryhmän ilmapiiri oli loistava.
- Työpajalta sain enemmän rohkeutta jutella ihmisten kanssa ja avautua, sosiaalisten tilanteiden jännitys pieneni.
- Hyvähenkinen ryhmätyö on antanut rohkeutta tuoda omatkin mielipiteeni esille ja sosiaaliset taidot ovat parantuneet muutenkin.
- Kohentanut itseluottamusta ja vähentänyt sosiaalista ahdistusta.
- Vähän olin arka uusia ihmisiä tavatessani, miten he suhtautuisivat minuun, mutta työpaja on antanut rohkeutta nähdä minut samanlaisena kuin muut. Kynnys lähteä pajoille ja muihinkin tehtäviin vähemmistön edustajana on huomattavasti matalampi.
- Kiva rento ryhmässä toimiminen antoi lisää rohkeutta puhua erilaisissa ryhmissä rohkeasti ja olla oma itsensä ja olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa helpommin.
- Olen saanut paljon lisää rohkeutta sosiaalisiin tilanteisiin.
- Paras asia on ollut muut pajalaiset ja yhteisöllisyys. Oman arvontunto on myös kasvanut, kun on ollut pidetty ihmisen muiden pajalaisten keskuudessa. Sosiaaliset taidot on kasvaneet ja olen oppinut jokseenkin rohkeammaksi muiden ihmisten suhteen.
- Ahdistun välillä sosiaalisissa tilanteissa, tämä ryhmä on auttanut siihenkin paljon. Olen myös päässyt vähän erakoitumaan, tämän ryhmän kautta olen löytänyt ihmisiä, joihin luoda sosiaalisia suhteita. On jotain mitä odottaa, siis odottaa sitä, että pääsee taas juttelemaan ryhmän kanssa. Olen erittäin kiitollinen, että tällainen on järjestetty.
- Sosiaalisen taitojen kehittäminen. Olla läsnä tässä hetkessä ja rohkeutta puhua ääneen ryhmässä vaikeistakin asioista. Ryhmähenki ollut niin hyvä, että uskaltaa olla enemmän oma itsensä.
- Olen saanut rohkeutta puhua ja ilmaista itseäni vapaammin, pelkäämättä muitten mielipiteitä.
- Olen huomannut, että sosiaalinen pelko helpottaa, kun uskaltautuu olemaan läsnä. Olen saanut ystävän, ja tuntenut kuuluvani johonkin.
- Selviydyn paremmin sosiaalisista tilanteista ja arjen ahdistavista ja haastavista tilanteista.
- Olen rohkeampi enkä jännittä ihmisten seurassa enää niin paljon mitä ennen. Olen saanut uusia kavereita ja sosiaaliset taidot ovat parantuneet.
- Työpaja on altistanut minua sosiaaliseen toimintaan, missä olenkin parantunut huomattavasti. En enää hermoile yhtä paljon uusien asioiden ja ihmisten kohtaamista.

- Olen oppinut uusia asioita ja pystyn työskentelemään nykyään paremmin ryhmässä. Uskallan mennä rohkeammin uusiin tilanteisiin ja sanoa oman mielipiteeni.
- Olen oppinut esiintymään ryhmän edessä. Aikaisemmin se oli minulle täysin ylivoimaista. Ryhmätyötaitoni ovat vahvistuneet.
- Sain ja uskalsin kokeilla erilaisia työtehtäviä, kielitaitoni on parantunut, ensimmäinen työpaikkani Suomessa, olen rohkeampi kuin ennen, luotan paremmin ympärilläni oleviin ihmisiin.
- Työpaja on tuonut rohkeutta ja itseluottamusta, etenkin ryhmässä näkee itsensä yhtä arvokkaana kuin muutkin.
- Olen oppinut lisää ryhmässä toimimista ja sosiaalisissa tilanteissa olemista. Minua ahdistaa vähemmän ja olen ulospäinsuuntautuneempi. Olen myös saanut parannettua itsetuntoani. Olen oppinut uusia taitoja ja saanut ystäviä.
- Olen aina ollut ujo ja aika epäsosiaalinen. Nyt minusta tuli rohkeampi ja pystyn paremmin puhua ihmisille ja kysyä apua tarvittaessa.
- Työpaja on auttanut minua rohkaistumaan muiden ihmisten kanssa. Ja antanut itseluottamusta, että voin olla semmoinen kuin olen. Kavereita.
- Minut on otettu tosi hyvin mukaan porukkaan ja tunnen olevani osa tätä kokonaisuutta. Saan kokemusta ja tietotaitoni kasvaa, kun kyselen ja minulle kerrotaan asioita. Sosiaalinen kanssakäyminen kotiarjen ulkopuolella antaa minulle myös paljon. Nostaa motivaatiota ja laskee aloitekynnystä.

Valmentautujat ovat kuvanneet myös [opiskelu- ja työelämävalmiuksiensa](#) parantumista sekä opiskeluun tai työelämään liittyvien suunnitelmien selkeytymistä työpajakson aikana. Vastauksissa nousee esille se, että työpajalla on opittu tötaitoja, halu opiskeluun tai työntekoon on lisääntynyt, opiskeluvaihtoehdot ovat jäsentyneet, on suoritettu opintoja ja haettu opiskelu- tai työpaikkaa. Työpaja on tarjonnut hyvää työkokemusta ja harjoitusta. Valmentautujat kuvasivat opiskeluun liittyvää etenemistä seuraavalla tavalla, kun heiltä kysyttiin, mitä työpajatoiminta on heille antanut:

- Ennen työpajaa en sopeutunut mitenkään koulussa tai työssäkäyväksi. Olen saanut motivaatiota lähteä pois kotoa päivittäin, puhua ihmisille, tehdä tarvittavia asioita. Nyt pystyn jopa käymään koulussa pajan lisäksi, ja olen taas päässyt jaloilleni.
- Rutiinia, ystäviä, mukavaa tekemistä. Vahvistanut omaa haluani opiskella autoalalle.
- Olen työpajan avulla saanut lisää tietoa erilaisista vaihtoehdoista työhön ja opiskeluun liittyen.
- Olen saanut tekemistä loppuvuodelle. Paja on myös lisännyt kiinnostustani lähteä opiskelemaan viheralaa.
- Työpaja on toiminut ankkurina muutosten keskellä, antanut mahdollisuuden edetä ja toipua omaan tahtiin, ollut turvallinen ja mieluisa ympäristö, opettanut paljon uusia tietotaitoja monipuolisesti, antanut itseluottamusta ja rohkeutta unelmoida ja suunnitella opiskelua.
- Olen saanut apua, kun olen miettinyt tulevaisuuttani ja mitä teen, olen saanut hyviä vaihtoehtoja mitä voisin opiskella tai mihin hakea töihin. Tiedän, mitkä ovat minun vahvuuteni ja heikkouteni. Olen saanut hyvää kokemusta tulevaisuuden työhöni. Olen oppinut paljon itsestäni. Olen myös saanut päiviini rytmiä ja olla mahtavan porukan kanssa.
- Työpajalla olen oppinut paljon uusia kädentaitomenetelmiä, oppinut tuntemaan itseni ja vahvuuteni paremmin, saanut rauhassa miettiä tulevaisuuden ammatin, oppinut työllistymisvaihtoehdoista käsityöalalla, oppinut elämäntaitoja, saanut ladata akkuja ja toipua aiemmasta työuupumuksesta turvallisessa ja luotettavassa ympäristössä. Olen valmis lähtemään opiskelemaan ja tiedän voimavarani riittävän.
- Olen paremmassa kunnossa aloittamaan opiskelut korkeakoulussa kuin mitä olisin ollut, jos toimeentuloani olisi jatkunut. Työpajalla käyminen on auttanut saamaan rutiinia elämääni ja koen, että muut työkokeilijat ovat olleet työkavereita eivätkä vain kollegoita.

- Olen saanut suunnan elämälle ja tiedän mitä oikeasti haluan. Olen myös löytänyt omia vahvuuksia ja kehittänyt heikkouksia. Koen olevani valmis opiskelu/työelämään.
- Selkeyden minne lähten opiskelemaan.
- Sosiaalisia kontakteja enemmän, itsetunto kohonnut ja innon mennä opiskelemaan omaa alaa lisää.
- Olen saanut toimia ryhmässä haluamassani "roolissa" ja näin olen oppinut paljon uusia asioita ja tapoja toimia muuttuvissa tilanteissa. Koen, että juuri tämänkaltainen työpajatoiminta antaa minulle erittäin paljon rahkeita lähteä työelämään tai opiskelemaan.
- Hain opiskelemaan 4 vuoden hakutauon jälkeen, kun ohjaaja kannusti ja tuki minua ja puhui "järkeä" minulle, kun stressasin. Sain koulupaikan, joten suurelta osalta hänen tukensa ansiosta menen nyt opiskelemaan syksyllä.
- Sairastan kaksisuuntaista mielialahäiriötä ja elämäni on ollut tuuliajolla. Olen saanut paljon tukea itseni kasaamiseen ja saanut opiskelupaikan jopa.
- Paja on vienyt elämäni eteenpäin monin tavoin. Pajan tarjoaman tuen avulla olen esimerkiksi päässyt terapiaan ja lähtenyt opiskelemaan.
- Olen saanut päiväryhtini kuntoon, esim. herään nyt joka aamu ennen kahdeksaa ja myös sosiaaliset taitoni on parantuneet huomattavasti ja olen saanut myös suuresti apua koulunkäyntiini.
- Olen saanut tältä työpajajaksolta paljon uusia taitoja työ- ja opiskeluelämään liittyen. Ohjaajat ovat tukeneet minua opiskelussani hyvin paljon ja olen erittäin tyytyväinen tähän.
- Olen saanut hyviä vinkkejä opiskeluun liittyen.
- Sain arvokasta työkokemusta ja opintojani eteenpäin.
- Rohkeutta sosiaaliin tilanteisiin, paremman päiväryhtini, selkeyttä opiskeluun ja itseluottamusta.
- Opin paljon uusia asioita, sekä löysin ammatin, joka kiinnostaa ja jonka tehtävissä pajalla olen ollut hyvä. Opin arvostamaan omaa työtäni, sekä ajattelemaan, että voin olla hyvä jossakin. Olen saanut elämäni todella hyvän arki-ryhtini pajalla ollessani, sekä uusia ystäviä. Pajalla olen saanut myös tukea tulevaan opiskeluun ja työelämään, sekä näyttöä tehdyistä töistä, joka on hyvä tulevaisuuden työllistymistä ajatellen.
- Oman alan tyyppistä puuhailua, samalla mahdollisuus käyttää aikaa opiskeluun.
- On hyvin selkeytynyt, että valitsemani ala opiskella on oikea ja sopiva minulle. Valmennukset, joissa monesti ihmiset eri opintotauustalla/työpaikoissa ovat käyneet puhumassa, ovat olleet jatkon kannalta erittäin mielenkiintoisia sekä hyödyllisiä selkeyttämään minkälaista erilaista työtä voi tietyllä opintotauustalla tehdä. Lisäksi sain paljon apua CV:n tekoon ja hyviä vinkkejä jatkoon. Lisäksi uskon, että tulevaisuusvalmennus on hyvä, kun jatkan tästä opiskelemaan. Paljon tukea ja neuvoja ylipäättään.
- Työpaja on antanut minulle rohkeutta kohdata pelkojani, lisää kykyä työntekoon ja ihmisten kanssa sosialisoi-seen. Antanut minulle valmiudet työhön ja innon opiskeluun ja rohkaissut minua todella paljon toimintaan! On antanut minulle vastuuta opiskelijana ja työvalmentajana ja antanut minulle vapauden toteuttaa omaa visiotani ja opiskella. Olen saanut todella hyviä onnistumisen kokemuksia jaksossa pajalla.
- Työpaja on mahdollistanut minulle opiskelun ammattiin, maailman parhaassa työympäristössä.

Valmentautajat kuvasivat työelämävalmiuksiensa vahvistumista seuraavalla tavalla:

- Antanut mahdollisuuden tutustua eri aloihin, joka auttaa koulua valittaessa. Olen saanut mahdollisuuksia toimia itsenäisesti ohjaajana. Olen saanut valmiudet toimia nykyisessä työkokeiluapaikassani.
- Antanut minulle paljon tietoa opiskelusta ja työhausta. Myös tietoa henkilöistä, joihin olla yhteydessä näihin asioihin liittyen.
- Kasvattanut hyvin itsevarmuutta ja työmoraalia. Auttoi pääsemään yli työpelosta.

- Koska työkykyrajoitteeni ovat olleet jo vuosia senkaltaisia, että työllistyminen työmarkkinoilla näyttää olleen mahdotonta, olen täällä saanu räätälöidysti tehdä töitä, joihin olen suhteellisen hyvin pystynyt.
- Kokemusta erilaisista työtehtävistä ja olen nähnyt, pystynkö niihin vai en.
- Kokemuksia sote-alalla työskentelystä. Rohkeutta toimia uusien ihmisten kanssa ja varmuutta toimia ikävissäkin asiakaskohtaamisissa.
- Kokemusta kahvilassa sekä työyhteisön osana työskentelystä. Olen oppinut myös hyödyllisiä taitoja kuten kassa-työskentelyä, kahvilan rutiineja sekä uusien laitteiden käyttämistä.
- Löytämään intohimoni ja kehittämään taitoja tämän saralla. Koodaamisen saralla olen saanut paljon avuja työpajan ansiosta ja ehkä vielä tärkeämpi asia, jonka olen oppinut, on omatoiminen tiedon löytäminen verkosta.
- Monipuoliset työtehtävät, päässyt kokeilemaan eri tekniikoita ja materiaalia. Tutustunut uusiin ihmisiin.
- Työpaja on antanut valtavasti oppia puutarha-alasta, työnkuvien sisällöstä sekä yleisesti alan toiminnasta verkostoitneen.
- Olen oppinut hyvin uusia asioita ja saanut lisää työkokemusta ammattiini liittyen. Apua saa tarpeeksi hyvin, kun apua pyytää/tarvitsee. Työpajassa on hyvä ilmapiiri ja muitten työntekijöitten kanssa tulee toimeen.
- Mahdollisuuden harjoittaa ja parantaa puusepäntaitojani. Mielekästä työtä arkipäiville.
- Mahdollisuuden opetella lisää kädentaitoja sekä mahdollisuuden opiskella oppisopimuksella itselleni ammatti.
- Mahdollisuuden palauttaa muistia tiettyihin töihin ja koneiden hallintaan.
- Itseluottamusta ja jaksamista raskaan fyysisen työn suorittamisessa.
- Erilaisia kokemuksia erilaisista töistä ja työtehtävistä.
- Hyvin kokemusta erilaisiin töihin.
- Antoi hyvän rutiinin päivälle, antoi onnistumisen tunteita, opetti uusia taitoja ja antoi uuden mahdollisen työalan, jota lähteä tavoittelemaan ja opiskelemaan.
- Koen, että olen oppinut enemmän ruoanlaittoa ja itsenäistä työtä, eikä ole tarvinnut koko ajan olla varmistamassa ja kyselemässä apua. Huomaan myös, että se viimeinen varmistaminen on jäänyt vähemmälle ja saanut siihen lisää varmuutta. Asiakaspalvelusta ei hirveesti ollut kokemusta ennen työpajalle tuloa eikä ollut mieleistä hommaa. Täällä sitä sai harjoitella ja se olikin ihan hauskaa, kun siihen pääsi kärrylle ja siitä tulikin ehkä tämän paikan työtehtävien lemppari. Hyvin sain muilta pajalaisilta siihen tsemppiä ja perehdytystä, mikä auttoi asiaa.
- Olen saanut ensimmäisen työpaikan Suomessa ja opin työskulttuuria ja miten Suomessa toimitaan, koska kotimaassani on eri työskulttuuri. Tämä on auttanut minua, jos löydän uuden työpaikan.
- Halun tehdä lisää töitä tai jopa opiskella tulevaisuudessa. Tutustuin myös uusiin mukaviin ja tukea antaviin ihmisiin.
- Apua ja tukea opiskelupaikan hakemisessa ja muissa opiskeluun/töihin liittyvissä asioissa.
- Hakeuduin työpajalle opetellakseni sanomalehden taittamista ja koen saaneeni tarpeeksi oppia siihen. Työpajan henki oli rento ja miellyttävä. Pystyin tekemään työkokeilun aikana osa-aikatöitäni ilman ongelmia.
- Arjen terveellistä rytmittämistä. Vahvistanut uskoani valitsemaani työuraa kohtaan, että se on minulle sopiva. Lisännyt itsetuntoani ja -varmuutta kykyjäni kohtaan pärjätä ja toimia alaani liittyvissä asioissa.
- Huimasti itsevarmuutta työssäni ja tunteen siitä, että osaan tehdä asioita hyvin. Olen saanut apua terveyteni kanssa, joka oli kriittistä oman tilanteeni kannalta.
- Hyvän päivärytmin ja motivaation hakea töitä.
- Olen saanut uusia taitoja ja verestettyä vanhoja. Olen saanut ideoita siihen, mitä voisin mahdollisesti lähteä opiskelemaan tulevaisuudessa, sillä opiskelemaani ammattia (tarjoilija/ravintolatyöntekijä) en terveyssyistä pystyisi tekemään.
- Ennen työpajaa menetin työpaikkani, joten sain työpajalta rytmiä ja tekemistä arkeen. Kahvilassa työskentely myös näytti, että kykenen työskentelemään elintarvikealalla, ja kiitos sen, sain ravintola-alalta oppisopimuspaikan.

- Hyvää palautetta annettu minusta. Rohkeutta ja tukea töiden hakemiseen, joka johti onnistuneeseen työsuhteeseen.
- Motivaatiota hakea töitä ja onnistuin siinä.
- Olen saanut mahdollisuuden harjoittaa oman alani taitoja sekä oppia uutta. Uskon että työkokemus ja työnäytteet lisäävät uskottavuuttani työnhaussa. Olen saanut lisää ammatillista itseluottamusta, sekä uskoa siihen, että osaan toimia työpaikalla sosiaalisissa tilanteissa. Yksilövalmentaja on auttanut laittamaan henkilökohtaisen elämäni asioita järjestykseen, mikä on ollut merkittävä edistys. Työpajalla on uskottu osaamiseeni ja mahdollisuuksiini, mikä on tuonut myös hieman lisää uskoa omaan tulevaisuuden suunnitelmiini.

Elämänhallinnan vahvistuminen tulee esille useiden valmentautujien vastauksissa työpajatoiminnan annista. Se on luetussa kertomuksista, joissa he kuvaavat monipuolista sosiaalisen vahvistumisen kokemustaan. Elämänhallinnan vahvistuminen on konkreettisesti sitä, että valmentautuja saa jäsenettyä tulevaisuuden suunnitelmiaan ja uskoo voivansa saavuttaa tavoitteensa. Se on myös resilienssiä, kykyä ponnistaa eteenpäin vastoinkäymisten jälkeen. Kaikki sosiaalinen vahvistuminen tukee elämänhallintaa, antaa välineitä toteuttaa itselle tärkeitä asioita:

- Olen huomannut selvän muutoksen omassa asenteessani omaan elämään. Tuntuu, että motivaatio omaan tulevaisuuteen on palannut, ja se tuntuu hyvältä.
- Olen saanut rohkeutta ja uskallusta tehdä enemmän asioita ja myös otteen takaisin elämään.
- Menevää asennetta ja "kyllä mä selviän vaikeistakin elämäntilanteista" -fiiliksiä.
- Tunnen, että voin henkisesti ja fyysisestikin paremmin, kun on säännöllinen päivärytmi ja mielekästä tekemistä läpi työpäivän. Minulla on myös vahvistunut tunne siitä, että pystyn asioihin, joihin en ole enemmin uskonut pystyväni. Itseluottamukseni on kasvanut jonkin verran.
- Sain apua jatkolle. Kun aloitin pajalla, minua jännitti, jäänkö taas tyhjän päälle, kun paja puolen vuoden päästä loppuu. Nyt minulla on suunta ja olen saanut paljon apua sen toteuttamiseksi.
- Elämään näkökantaa. Olen oppinut paljon uutta ja kasvanut/kehittynyt ihmisenä puolen vuoden aikana. Työpajan avulla sain tehtyä itselleni myös selvän suunnitelman tulevaisuudelle.
- Olen saanut kokeilla uusia asioita ja tavata uusia ihmisiä. Olen oppinut paljon omista vahvuuksista ja saanut positiivista suuntaa elämälleni. Sain työpajalta paljon tukea ja kannustusta, mistä olen kiitollinen. Ajatukseni itsestäni ja osaamisestani muuttuivat paljon. Minulle tuli olo, että osaan ja pystyn.
- En enää niin helposti luovuta kuin ennen, kannustusta.
- Mahdollisuuden löytää itsestä uusia puolia, antanut tilaa kehitykselle sekä uusia näkökulmia ja mahdollista suuntaa löytää oma polku.
- Antanut minulle voimavaratietoisuutta, sosiaalisia taitoja ja kasvulle ihanteellisen ympäristön. Olen löytänyt itseltäni uinuvia puolia, joiden avulla toimia elämässä/maailmassa pystyvämmin. Työpaja on antanut elämäniloa, mahdollisuuden kokeilla uusia asioita ja luottamuksen siihen, että jotkut ihmiset todella voivat olla juuri minun puolella.
- Ideoita, inspiraatiota ja käytännön työkaluja tulevaisuuden suunnitelmien toteuttamiseen.
- Itseluottamusta, halua ottaa oma elämä haltuun, rohkeutta hakea opiskelemaan.
- Arkirutiini, seesteinen elämä, rohkeutta, saa olla oma itsensä, elämä on muuttunut suuresti parempaan.
- Kokemusta, vaihtoehtojen näkemistä elämässä, rohkeutta ryhtyä uuteen ja itseluottamusta. Itsetuntoni on kohonnut, olen löytänyt elämäni suunnan, olen toipunut masennuksesta, minulla on ystäviä, uskon tulevaisuuteen. Olen oppinut paljon uusia asioita sekä kehittänyt luovuuttani.

- Paljon hyvää! Vuorovaikutustaitoni ja itsetuntoni ovat parantuneet, usko omiin kykyihin ja toimijuuteen, tulevaisuuden selkeytyminen ja toivo oman paikan löytämisestä työelämässä, iloa ja hyvinvointia arkeen.
- Kuntouttanut minua kohti työelämää, kehittänyt ja säilyttänyt ammattitaitoani. Auttanut ylläpitämään arkiryhtiä. Olen saanut rauhassa toipua psyykkisesti ja kerätä voimia eteenpäin jatkamiseen.
- Palkkatukityö on antanut valmiuksia työelämään, sekä työkokemusta. Olen löytänyt suuntaa elämälle mitä haluan tehdä työkseni, sekä löytänyt pajalta innostusta erilaisiin opiskelu/visuaalisiin suuntiin tulevaisuudessa. Olen löytänyt ympärille hienoja ihmisiä ja elämälle suuntaa. Olen omasta mielestäni pystynyt auttamaan ja vaikuttamaan positiivisella tavalla muidenkin elämään, josta on ollut itsellekin iloa ja positiivisia vaikutuksia elämässä.
- Perspektiiviä elämään. Osaan suhtautua itseeni sallivammin ja armollisemmin.
- Saanut taas elämän raiteilleen.
- Tekemistä näinä vaikeina aikoina ja tulevaisuuden suunnitelmia selvyttä.
- Sosiaalisia taitoja, varmuus omaan tekemiseen lisääntynyt, tekemisen meininki muutenkin elämässä kasvanut ja näen enemmän mahdollisuuksia, helpompi tarttua projekteihin.
- Selkeyttänyt suuntaani eteenpäin ja laittanut pyörät pyörimään.
- Paljon hyviä asioita itseäni liittäen ja elämääni. Olen varmempi ja luotan paremmin, että asiat järjestyy. Olen kiitollinen, että minut ohjattiin tulemaan startille. Huippukokemus kaikin puolin. Huippuohjaajat ja kannustava ilmapiiri.
- Tulevaisuuden tavoitteeni ovat kirkastuneet huomattavasti ja näen mahdollisuuksia entistä selkeämmin. Olen oppinut erottamaan olennaisen ja epäolennaisen toisistaan, luopumaan turhista asioista ja nauttimaan elämästä. Olen saanut pajatoiminnan aikana elinikäisiäkin ystäviä, olen sinut itseni kanssa, ja tiedän muiden hyväksyvän minut sellaisena, kuin olen. Olen kiitollinen pajalla vietetystä ajasta ja siellä tapaamistani ihmisistä, ja näillä kaikilla on paikka sydämessäni.
- Työpaja auttaa kestämaan ja navigoimaan elämää kroonisesti sairaana sekä tuo pientä ns. pakollista lisäryhtiä arkeen.
- Uutta osaamista, uskoa itseäni ja elämään, ja että en luovuta heti ensimmäisen ahdistuksen tullessa.
- Olen saanut itseluottamusta, rohkeutta, selkeyttä elämään ja hyvää mieltä. Olen löytänyt uusia harrastuksia ja mielekkäitä tekemisiä. Päiväryhtini on parantunut huomasti ja yleinen jaksaminen on jo parempi.
- Työpaja on antanut minulle lisää varmuutta elämäni, uskallan tehdä paljon enemmän ja uskallan kuunnella itseäni paremmin kuin työpajalle tullessani. Minusta on myös tullut paljon varmempi pajajaksoni aikana, ja olen tehnyt jo monta asiaa, jotka ennen olisivat tuntuneet ylittävältä.
- Työpaja on auttanut sosiaalisissa taidoissa huomattavasti mistä oli puutetta minulla. Myös itsenäinen työskentelytaito on mennyt parempaan suuntaan ja asioiden tekemisen jaksaminen. Myös saanut tukea perusasioissa ja henkisessä jaksamisessa, lisäksi tuonut hyvää oloa ja motivaatiota muuhunkin elämään.
- Paja on antanut uskoa siihen, että minulla on kykyä tehdä haluamiani asioita.
- Olen pysynyt päihtettömänä yli vuoden ja alkanut pitää koulunkäymisestä. On ollut paljon mukavampi nyt kuin esim. vuosi takaperin. En voisi toivoa parempaa koulupaikkaa kuin tämä. Olen saanut elämäni takaisin hyvään järjestykseen, olen tosi onnellinen pitkästä ajasta ja rutiinit ovat tulleet tärkeiksi. Ja nyt tällä hetkellä meillä on paras opettaja, mitä voisin kuvitella. Kaikessa autetaan elämässä ja missä vaan saa apua, kun kysyy.
- Olen saanut riittävästi vastuuta, mikä on kasvattanut itseluottamustani, mutta samalla myös tukea asioihin, mikäli sitä olen kaivannut. Missään en ole päässyt haastamaan itseäni näin laajasti, mutta turvallisesti. Koen tämän yksinkertaisesti erittäin merkityksellisenä jaksena elämässäni.
- Olen saanut työpajan aikana selvyttä siihen mihin kykenen ja mitä haluan tehdä tulevaisuudessa. Olen lähempänä itselleni sopivaa polkua. Olen saanut myös paljon kannustusta ja tukea erilaisissa elämän ongelmatilanteissa ja tulevaisuudensuunnitelmissa.

- Olen saanut selkeytettyä todella paljon tulevaisuudensuunnitelmia ja valmennus on luonut uskoa siihen, että asiat järjestyvät aina tavalla tai toisella. Jos jokin ei mennyt niin kuin suunniteltiin, aina pystyin luottamaan siihen, että yhdessä keksitään B-vaihtoehto, jota lähteä toteuttamaan. Toisaalta olen oppinut myös sen, että kaikessa ei tarvitse yksin pärjätä, vaan on enemmän kuin sallittua kysyä toisen apua. Olen saanut paljon eväitä työnhakuun liittyen ja ne ovatkin tuottaneet tulosta. Olen saanut vahvistettua itsetuntemustani ja ylipäättänsä itsetuntoani. Valmennus on ollut keskeinen osa minun toipumisprosessissa.
- Mahdollisuuden aloittaa uudelta pöydältä ja tutustua uusiin ihmisiin sekä luoda uusia kokemuksia, jotka voi tuoda aivan uusia käännteitä elämään. Avaimet itsensä voittamiseen.

Valmentautujien kuvauksia työpajatoiminnan kehittämistarpeista

SOVARI-KYSELYSSÄ VALMENTAUTUJIA PYYDETÄÄN kertomaan omin sanoin, millaisia huonoja kokemuksia työpajatoimintaan on liittynyt ja miten työpajan toimintaa voitaisiin kehittää. Sovari 2020 -kyselyssä useimpien valmentautujien oli vaikea määritellä, miten työpajatoimintaa voitaisiin parantaa. Vastanneista valmentautujista noin 1120 totesi, etteivät he näe työpajatoiminnassa epäkohtia. 1060 valmentautujaa, 23 prosenttia vastanneista, mainitsi toiminnassa tai siihen liittyneissä olosuhteissa jotain itseään harmittavaa. Lisäksi 1220 valmentautujaa, 26 prosenttia vastanneista, toi esille jonkin kehittämiskohdan työpajatoiminnassa.

Koronaepidemian myötä valtionhallinto asetti rajoitteita, jotka vaikuttivat merkittävästi työpajatoimintaan. Tämä näkyy myös valmentautujien antamissa vastauksissa työpajatoiminnan haasteisiin liittyen. Valmentautajat toivat paljon esille myös työpajan toimintasisältöihin ja työtehtäviin liittyviä epäkohtia tai kehittämistarpeita. Osa vastaajista kertoi omaan jaksamiseen tai elämäntilanteeseen liittyvistä ongelmista, vaikka ne eivät suoranaisesti liity työpajatoiminnan järjestämiseen, mutta haittasivat työpajajakson läpikäyntiä. Muita toistuvia teemoja vastauksissa olivat työvalmennuksen kehittäminen, valmentautujien väliset ongelmat sekä toiminnan monipuolistamisen tarpeet. Lisäksi vastauksissa tuotiin jossain määrin esille tiedonsaantiin, työpajatoiminnan organisointiin ja resursointiin sekä valmentautujien osallisuuteen ja motivointiin liittyviä kehittämistarpeita.

Pääosin työpajatoimintaan ollaan tyytyväisiä ja toiminnan kehittämistarpeet vaihtelevat työpajoittain. Valmentautujien kehittämisenäkökohdat kokonaisuutena voivat kuitenkin antaa työpajoille tärkeää tietoa siitä, mihin työpajatoiminnassa on syytä kiinnittää huomiota ja millaiset asiat vaikuttavat valmentautujien tyytyväisyyteen. Kehittämisenäkökohdat voivat antaa myös ideoita, miten työpajatoimintaa voidaan kehittää edelleen. Seuraavaan on koottu teemoittain, mitä epäkohtia valmentautajat ovat havainneet työpajatoiminnassa tai mitä asioita he kehittäisivät työpajalla.

Koronaepidemian tuottamat rajoitukset ovat näkyneet monin tavoin työpajojen arjessa. Työpajatoimintaa on toteutettu mahdollisuuksien mukaan etävalmennuksena verkko-yhteyksien kautta, ja ryhmätoimintaa työpajoilla on rajattu pienempiin ryhmiin.

- Harmittanut on vain koronan aiheuttamat rajoitukset; valinnan vapaus esim. työpajojen vaihteluun eri päivinä, jonka sijaan pysyttävä yhdellä samalla pajalla. Ei siis verstaan syytä :)
- En rehellisesti keksi huonoja asioita työpajasta, koronatilanne on ollut ärsyttävä, mutta en muuta keksi.
- En sinällään kyllä osaa sanoa tähän juuri mitään, ainoa oli se, että ryhmätyöskentelyä oli vaikea harrastaa netissä, kun se omasta mielestä vaatii enemmän sitä fyysisistä kontakteista.
- Etäbriiffit tuntuivat hieman raskailta. Voisiko aktiivisuutta ylläpitää muulla tavalla tai ainakin vähentää niitä?
- Etätyöskentelyssä sosiaaliset kontaktit jää vähiin. Siitä syystä samaa motivaatiota ei ole etätehtävien tekemisessä.
- Harmitti, että jouduimme etähommiin, kun ryhmän yhteishenki on niin hyvä. Eli ei suoranaisesti työpajassa huonoa, vaan ulkoisissa vaikuttajissa, joiden mukaan jouduimme toimimaan. Ohjaajat toimivat kuitenkin mielestäni erittäin hyvin heillekin uuden tilanteen edessä, ja etähommat olivat mukavampia kuin osasin odottaa.
- Huonoa oli koronatilanteen takia, että ei päässyt tekemään niin paljon kaikkea kuin olisi voinut.
- Ikävintä oli maaliskuussa, kun poikkeuslaki lopetti työt niin äkisti. Muuten ei ole negatiivisia kokemuksia.

- Korona :(vaikka etäpaja toimi hyvin, ei se voi korvata kasvokkain toimimista.
- Koronakaranteeniaika esti ryhmää meidän jakson aikana kokoontumasta livenä, mikä esti verkostoitumisen ja ajan kanssa tutustumisen muihin ryhmäläisiin. Etätyöskentely oli hyvä apu, muttei koskaan ole ollu sama asia kuin live-pajapäivät.
- Koronapandemian takia paja siirtyi etätyöskentelyyn mikä oli harmillista. Vaikka etätöistä oli apua, pajalla olemisesta oli isompi apu. Asialle ei kuitenkaan voinut mitään.
- Korona vaikutti erittäin vahvasti siihen, etten päässyt tekemään niitä asioita, joita olisin halunnut tehdä ja kokea.
- Korona-aika oli hankalaa, mutta uskon, että jos tulevaisuudessa tulee etäpajat takaisin, niin asiat ja tekemiset saa kivemmin järjestettyä ja on laajemmin eri vaihtoehtoja mitä voi tehdä.
- Korona-aikana lähitapaamiset ovat luonnollisesti olleet harvemmassa, mutta etätoiminta on pelannut yllättävän hyvin. Pienet tekniset haasteet lähinnä käytettyjen ohjelmistojen kanssa ovat oikeastaan olleet ainoa murhe.
- Koronan takia on ollut vähän säätöä ja esim. joitakin vierailuja ja vierailijoita ei ole pidetty.
- Koronan takia tilanne muutti meidän ryhmän dynamiikkaa aika paljonkin.
- Koronan vuoksi joutuu miettimään liikaa, kuinka tehtävät tehdään ja ei voi aina olla siellä työpisteellä, missä haluaisi.
- Koronatilanteen takia työpajan aikana oli todella paljon etätyöskentelyä mikä ei aina sopinut minulle sen vaatiman itsekurin vuoksi. Toisaalta etämahdollisuus helpotti, kun paikan päällä oli vaikeuksia ahdistuneisuuden ja stressin kanssa. Koin ohjaajat välillä myös vähän liian innokkaiksi puuttumaan omiin päätöksiini ja yleisesti "holhoamaan" ryhmää. Toisaalta siinäkin oli hyvät puolensa ja työelämässäkin on tietyt säännöt ja ohjeet mitä tulee noudattaa.
- Jos/kun korona aiheuttaa lisää etätöitä, omasta kokemuksesta voin sanoa, että kodinkunnostuspajalla opittuja asioita voisi implementoida enemmän etätöihin.

Useat valmentautujat mainitsivat henkilökohtaisista **omaan jaksamiseen ja voimavaroihin** liittyneistä ongelmistaan, jotka jos-sain määrin vaikeuttavat työpajatoimintaan osallistumista. Työpajatoimintaa kehitettäessä on hyvä pohtia, miten valmentautujien jaksamista tuetaan mahdollisimman hyvin.

- Aluksi aikaiset herätykset olivat vähän hankalia ja myös tiettyihin omiin asioihin puuttuminen oli ärsyttävää, mutta niistä pääsin yli ja nuo olivat ne huonoimmat puolet mitä itse koin.
- Hieman ahdistusta se on lisännyt, kun jännitän muita niin paljon.
- Joskus on itsetunto mennyt huonommaksi, kun ei ole pärjännyt niin kuin muut jossain tekemisessä.
- Työpaja ei ole missään vaiheessa joutanut aamuista, jolloin herääminen on vaikeaa, ja olisi helpompaa siirtää työpäivän alkua esim. kerran kuukaudessa aikaisemmaksi sen sijaan, että heti ja joka päivä kuuluu tulla kahdeksaan.
- Työpaja on ajoittain ollut sosiaalisesti hyvin kuormittavaa, koska olen enemmän itsetekijä ja tarvitsen paljon omaa aikaa. Liit ärsykkeet ja sosiaalisuus uuvuttavat minut helposti.
- Enemmän työpaikkaliikuntaa ja huolehtimista työntekijöiden jaksamisesta sekä hyvinvoinnista.

Hyvä työpajatoiminta tarjoaa riittävästi ja monipuolisesti erilaisia työtehtäviä ja toimintaa valmentautujien lähtökohdat huomioon ottaen. Sovari-tulosten mukaan näihin asioihin ollaan valtaosin tyytyväisiä, mutta osa valmentautujista on kokenut, ettei työpajalla ole aina **riittävästi työtehtäviä** valmentautujille. Osa heistä olisi toivonut enemmän tai haasteellisempia työtehtäviä ja myös mahdollisuutta ottaa enemmän vastuuta. Jotkut valmentautujat myös toivoivat, että työpajalla keskityttäisiin enemmän työntekoon kuin muuhun toimintaan. Toisaalta jotkut valmentautujat kokivat työmäärän liialliseksi ja uuvuttavaksi.

- Joskus on ollut aika vähän tekemistä.
- Liian vähän työtehtäviä itselleni, olen enemmän aktiivisempi kuin paja pystyi tarjoamaan.

- "Oikeiden" tehtävien vähyys kuten esim. tilaustyöt.
- Ehkä asteen liian rento meno päällä, vaikuttaa nuorten aikaansaamiseen. Vähän enemmän kuria valmistaisi paremmin työelämään.
- Monelle täällä olleelle on jäänyt semmoinen olo, että tämä ei ole mikään "oikea työpaikka" ja täällä voi ottaa työelämän säännöt vähän rennommin. En itse oikein pidä tästä ajatusmallista, tännehan tultiin kokeilemaan miltä työelämä tuntuu. Olisin toivonut, että olisin voinut ottaa pajajaksoni enemmän tosissaan ja että voisin olla ylpeä täällä olosta ja kutsua työpajaa oikeaksi työpaikaksi.
- Alkuun oli paljon tehtäviä, mikä hieman yllätti. Loppua kohden oli selvästi löysempää, mikä hieman latisti motivaatiota. Ehkä näitä olisi voinut jaksottaa vähän tasaisemmin koko kurssin ajalle.
- Aika ajoin kiire työn suhteen.
- En aina ehtinyt tehdä tehtäviä niin tarkasti ja syvällisesti kuin olisin halunnut.
- Melkeinpä jokapäiväinen kiire.

Osa valmentautujista olisi toivonut voivansa tehdä työpajalla **monipuolisemmin erilaisia työtehtäviä** ja saada enemmän valinnanmahdollisuuksia. Heillä oli myös epätietoisuutta, millaisia työmahdollisuuksia työpajalla olisi ollut tarjolla.

- Ehkä ei ole ollut kovin monipuolinen työ.
- Ehkä olisin toivonut enemmän mahdollisuutta vaikuttaa toimintani sisältöön. Koska työpäiväni oli torstai ja perjantai, toinen päivä sisälsi aina pajan siivoamisen.
- Ehkä saisi olla vielä jotain kirjallista tekemistä, esim. tehtäviä, ja jotain käsitöitä, esim. pieniä puutöitä.
- Ehkä se, että siivoamme pajalla kolme kertaa viikossa. Joskus koko päivä on siivoamista, enkä enää sen jälkeen jaksa siivota kotona.
- En päässyt tarpeeksi näyttämään omia taitoja asiakastoissa.
- Keittiöapulaisena on ollut todella raskasta. On harmittanut, että on silloin jäänyt itse paitsi toiminnasta. Sitten on ollut ulkopuolinen olo, kun ei ole itse saanut osallistua johonkin, josta muut ovat myöhemmin puhuneet.

Valmentautujien vastauksissa tuli esille toiveita **erilaisten aktiviteettien** lisäämiseksi. Valmentautijat toivoivat esimerkiksi enemmän retkiä, liikuntaa, vierailuja, pieniä työkokeilujaksoja ja vierailevia asiantuntijoita. Ryhmytyminen on tärkeä osa toimintaa.

- Aktiviteetteja olisi voinut olla enemmän ja muuta yhteistä ohjattua mielekästä toimintaa.
- Koin oloni välillä tylsistyneeksi, olisin kaivannut enemmän ohjattua tekemistä.
- Liian paljon eri tapahtumissa käyntiä/ pajatilan ulkopuolista toimintaa.
- Pakollinen liikunta.
- Työpaja on kokonaisuudessaan ollut positiivinen kokemus. Jos jotain pitäisi sanoa, niin odotin enemmän retkiä ja ulkoilua.
- Enemmän retkiä ja tutustumismahdollisuuksia eri kouluihin ja työpaikkoihin.
- Enemmän vierailuja ihan oikeasti opiskelupaikkoihin ja niihin tutustumista käytännössä, eikä pelkästään messuilla käymistä.
- Enemmän virkistyspäiviä! Ne tuntuvat olevan harvassa. Joka toinen kuukausi olisi varmasti tervetullutta!
- Jonkinlaisia virkistyspäiviä olisi hyvä pitää vaikka kerran kuukaudessa, ja muutenkin jotain liikuntapäiviä esim. keilaa-massa, minigolfaamassa yms.
- Jos olisi enemmän ryhmätöitä, esim. valokuvaretkiä eri paikkoihin tai erilaisia tehtäviä, mitkä pitäisi tehdä ryhmässä.

Yleensä valmentautujat ovat motivoituneita osallistumaan työpajatoimintaan, mutta valmentautujien vastauksissa tuli jossain määrin esille **motivaation** puutetta osallistua työpajan toimintaan. Osa työtehtävistä koetaan liian yksitoikkoisiksi ja niihin ohjaaminen painostavaksi.

- Joskus tehtävät eivät olleet minulle kovin kiinnostavia.
- Ainakin pakkauspuolella hommat olivat erittäin tylsiä.
- Joskus jotkut asiat on tuntunut minulle ns. itsestäänselvyyksinä (elämäntaitoasiat). Kuitenkin pajoilla käy eri lähtökohdissa olevia ihmisiä, joten toki ymmärrän, että jokaiselle on oltava jotakin ja joillekin ne ovat pajajakson kulmakiviä. En koe tätä huonona asiana, mutta huomasin turhautuvani joskus.
- Pajalla tarvittava taitotaso on paljon omaani alemmalla, joten en ole löytänyt sopivia työtehtäviä yhteisistä hommista. Näin ollen olen kokenut samanlaista uupumusta kuin edellisessä työpaikassani, jossa jouduin myös keksimään itselleni tekemistä.

Työvalmennus työpajalla on yleisesti koettu hyväksi, mutta osa valmentautujista on kokenut työssä saamansa perehdytyksen ja ohjauksen vähäiseksi. Tärkeänä näkökohtana tuotiin esille monien valmentautujien elämäntilanteiden haasteellisuus, mikä edellyttää hyviä valmennusresursseja ja osaamista työvalmennuksessa.

- Joinakin päivinä olisin kaivannut lisää ohjausta ja ohjaajan läsnäoloa.
- Joskus toimintaohjeissa on ollut epäselvyyttä.
- Mielestäni eri työvälineiden käyttö pitäisi opettaa perusteellisemmin.
- Ohjaajat vaihtuvat liian tiuhaan tahtiin. Olen tosin tullut kaikkien kanssa toimeen.
- Ohjaajilla on välillä kiire.
- Perehdys annettuihin työtehtäviin ja yleisiin työpaikkaa koskeviin asioihin olisi voitu hoitaa paremminkin.
- Antaa opetusta teoreettisesti myös puutöistä. Tutustuttaa sitten enemmän jonkun tietyn työn tekemiseen, kun on ensin tutustunut siihen teoreettisesti.
- Ehkä vielä enemmän ohjausta päiviin. Osa ohjaajista ei pidä huolta, että kaikilla on tekemistä.
- Ehkä lisää ohjaajia. Yksi ei tahdo riittää näin monelle ihmiselle, ja apulaiset sekä harjoittelijat ei varsinaisesti voi olla avuksi, koskien yksityisyyssasioita.
- Omat projektit ovat kivoja, mutta joskus sitä pitää keksimällä keksiä jotain, jotta olisi tekemistä. En ole myöskään varma, kuinka paljon nuori, joka ei ole valmiiksi omatoiminen ja osaava, saisi irti pajasta.

Valmentautujat tulevat työpajoille erilaisin sopimuksin ja suunnitelmin, joissa otetaan huomioon kunkin valmentautujan jakaminen, osaaminen ja tavoitteet. Osa Sovariin vastanneista valmentautujista kuitenkin toivoi, että työpajalla kiinnitettäisiin enemmän huomiota **tasa-arvoisuuteen** ja pidettäisiin kiinni **yhteisistä säännöistä**.

- Aina en ole kokenut, että saisin samaa kohtelua joiltain ohjaajilta, mitä he antavat muille nuorille. Jotkut nuoret päästetään liian helpolla.
- Epätasapuolisuus työnjaoissa.
- Joissain pajaryhmissä ollaan melko usein toimeettomana ja ei tehdä asioita, joita kuuluu pajan toimintaa. Omalla pajallani on kylläkin tehty ahkerasti töitä päivittäin.
- Kamala katsella, kun useimmat tekee töitä ja toiset ovat kännyköillä eikä tee mitään muuta.

- Kehittäisin työtehtävien jakamista tasaisemmin eli kaikki tekisivät esimerkiksi keittiö- ja pihatöitä yhtä paljon.
- Selvät pelisäännöt nuorille, että keskitytään siihen mitä kuuluukin tehdä eikä esimerkiksi olla kännykällä.

Yksilö- ja ryhmävalmennus saa Sovarissa kiitosta valmentautujilta, mutta joissakin valmentautujien vastauksissa toivottiin nykyistä enemmän henkilökohtaista tukea ja ohjausta. Valmentautujilla on monenlaisia henkilökohtaisen ja intensiivisen tuen tarpeita.

- Ehkä ohjausta elämän erilaisissa asioissa voisi olla vähän enemmän.
- Suurimmalla osalla pajalaisista tuntui, että ei ole elämässä ainakaan hirveän isoja tavoitteita tai ei oikein tiedä, mitä haluaa elämältä, niin voisi koittaa tuoda esille enemmän tulevaisuuteen liittyviä mahdollisuuksia, ei pelkästään työ-elämään liittyviä.

Yleisesti työpajojen ilmapiiri koetaan hyväksi, mutta joillakin valmentautujilla on myös toisenlaisia kokemuksia: työpajoilla esiintyy jonkin verran huonoa työilmapiiriä ja **ristiriitoja valmentautujien kesken**. Tämä kuvastaa valmentautujien haasteellisia elämäntilanteita ja monialaisen tuen tarpeita. Hyvässä työpajatoiminnassa edistetään valmentautujien yhteenkuuluvuutta ja pyritään ratkaisemaan konflikteja.

- Ehkä enemmän ohjattua hommaa ja patistelua saisi olla.
- Erilaiset ihmiset, joiden kanssa olen kuitenkin oppinut tulemaan toimeen.
- Joitakin ihmisiä on ollut, jotka eivät osaa kunnioittaa muita riittävän hyvin erilaisissa tilanteissa.
- Joskus tulee riitatilanteita.
- Jännittää olla oma itsensä sukupuoli- ja seksuaalisen identiteetin kanssa.
- Jotkin pajalaiset ovat toisinaan aiheuttaneet "päänvaivaa" mutta ohjaajat ovat aina selvittäneet ongelmatilanteet nopeasti pois päiväjärjestyksestä. Pajalaisten yhteishengessä oli aluksi sanottavaa, mutta ohjaajille annetun palautteen jälkeen he ottivat asian heti työn alle ja yhteishenkeä on saatu kasvatettua yhteisellä tekemisellä ja viikoittaisilla yhteisöllisillä hetkillä (ennen korona-aikaa).
- Selvästi erilaisten ihmisten kuppikunnat tuntuvat kaukaisilta oikean sosiaalisen kontaktin saavuttamiseksi.
- Vaikeuteni tulla toimeen tiettyjen ryhmäläisten kanssa nostivat kynnystä viihtyä ja tulla paikalle. Ryhmätyön huomaan olevan vaativaa minulle, jos en tiedä mitä teen.

Osa valmentautujista koki **vuorovaikutuksen** työpajalla liian vähäiseksi ja toivoi, että mahdollisuuksia vuorovaikutukselle ja sosiaalisten suhteiden vahvistamiselle järjestettäisiin enemmän ja eri tavoin.

- Eri työyksiköiden välillä yhteistyö saattoi takkuilla ja kommunikointi paikoin haasteellista.
- Harmittaa kielimuuri joidenkin pajalaisten kanssa.
- Huonoa on ollut, etten ole pajallakaan oikein osannut ottaa kontaktia muihin.
- Pajalla on paljon hiljaista porukkaa, jotka aloittavat eri aikoihin, ja ilmapiiri oli siksi välillä todella vaisu ja sosiaalisen kontaktin ottaminen hankalaa. Huomasin kuitenkin, että yhdessä tehdyt aktiviteetit ovat kohentaneet ryhmähenkeä.
- Voisi kehittää toisiin tutustumista ja ryhmäytymistä.
- Ehkä joskus jotain pajalaisten kannalta työajan ulkopuolista pientä ohjaajien järjestämää aktiviteettia tai hengailutilaa kannustamaan ujompija halukkaita kaverustumaan pajan aikana.
- Enemmän koko talon yhteisöllisyyttä, jotta voit olla tekemässä kaikkien talossa työskentelevien ihmisten kanssa.

- Silloin kun uusia nuoria tulee pajalle, on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että he sopeutuvat joukkoon ja tuntevat olonsa mukavaksi ryhmässä. Ohjaajien tulisi olla erityisen valppaita ja tarkkailla, tarvitsisiko nuori tukea ryhmäytymisessä vai haluaisiko hän mieluummin, että hänet jätetään omiin oloihinsa. Näistä asioista voi toki kysyä nuorelta itseltäänkin. Ensimmäiset hetket pajalla saattavat olla ratkaisevia sen kannalta, että nuori haluaa jatkaa pajalla ja nauttii siellä olostaan tuntien kuuluvansa joukkoon.

Joillain työpajoilla voi olla **meluisaa** tai muuten rauhatonta. Työpajan avoimet tilat voivat heikentää työskentelyrauhaa. Osa valmentautujista kokee itsensä herkiksi ja kärsivän melusta erityisen paljon.

- Joskus on ehkä hieman kaoottista, jos on paljon porukkaa paikalla.
- Joskus ihmisten seurassa on vaikeaa olla ja tuntui siltä kuin olisi liikaa ihmisiä ja melua silloin kun olin sisätiloissa, mutta tämä ei ole työpajan vika vaan liittyy omiin ongelmiini.
- Joskus tuntuu, että on paljon hälyä.
- Liian äänekkäät ihmiset ja negatiivisuus.
- Paja on ollut muiden pajojen kanssa samassa tilassa, ja jotkut äänet ovat häirinneet työntekoa.
- Meluisa ja ahdas työympäristö vaikeuttaa keskittymistä.
- Työrauha on välillä puuttunut, sillä työpajan tilat ovat rajalliset.

Työpajatoiminnan organisoinnissa on hyvä kiinnittää huomiota valmentautujien vaikutusmahdollisuuksiin ja toiminnan suunnitteluun yhdessä. Valmentautujien vastauksissa tuli esille toivomuksia heidän **osallisuutensa** lisäämiseksi työpajalla. He toivoivat, että valmentautujilta kysyttäisiin enemmän heidän mieltymyksistään sekä toivomuksista muun muassa työtehtäviin liittyen.

- Ei voinut hirveästi vaikuttaa tänä vuonna pajan toimintaan, vaan mentiin niin kuin ohjaajat olivat suunnitelleet.
- Enemmän pitäisi ottaa huomioon kunkin nuoren lähtökohta pajalaiseksi.
- Enemmän sananvaltaa päätöksiin omista tehtävistä pajalla.
- Jotkut nuorten ehdottamista toiveista on jäänyt toteuttamatta tai niissä on kestänyt paljon aikaa.
- Ehkä kommunikointia ja suunnittelua yhdessä, tsemppaamista yhdessä suunnitteluun.
- Työpajatoiminta kehittyy jo itsestään hyvään tahtiin, kunhan pajalaiset pystyvät aina jatkossakin itse vaikuttamaan pajan kehitykseen ja toimintaan suoraan omin sanoin.
- Keskustellaan tarkemmin pajalaisten kanssa heidän tarpeistaan ja suunnitellaan ylimääräiset kurssit ja retket niiden mukaisesti.
- Kuunnella nuoria, ehkä jututtaa kahden kesken. Nuorilta saa varmasti hyviä ideoita, kaikki ei vaan uskalla avata suuta muiden edessä. Saisi enemmän vaikuttaa mitä kurssipäivinä tehtäisiin.
- Mahdollisuus kokeilla 2 työpajaa ennenkö pitää sitoutua lopullisesti, mille pajalle jää, esim. 2pv/paja. Selkeyttäisi omaa valintaani.

Osa valmentautujista toivoi, että **työpajatoimintaa organisoitaisiin** ja suunniteltaisiin enemmän ennakoivasti.

- Asiat ovat välillä sekaisin tai suunniteltu huolimattomasti. Liian monta rautaa tulella.
- Ihmisten ja ympäristöjen vaihtuvuus on välillä hankalaa, tuo joskus vähän stressiä.
- Joskus ryhmät ovat liian isoja.

- Joutuu odottamaan tehtävää.
- Ajankäytön järjestelmällisyys, pitäisi olla aikaa tehdä yksi työ kerrallaan loppuun.
- Ryhmäkoko on aiheuttanut sen, että kouluttajien on ehkä vaikea paneutua ihmisten tarpeisiin syvemmin. Myös pitkäkestoisten projektien toteutus on ollut haastavaa, sillä iso ja jatkuvasti muuttuva ryhmä vaatii koko ajan uusia ja erilaisia tehtäviä, kun kaikkien lähtökohdat ovat niin poikkeavat.
- Edellisellä viikolla voisi suunnitella seuraavaa viikkoa alustavasti, niin pajalaiset voisi varautua tilanteisiin. Joillekin ihmisille yllätysmenot/-tapahtumat ei sovi ollenkaan ja he stressaantuvat sellaisista tilanteista.

Hyvään työpajatoiminnan organisointiin liittyy sujuva **tiedonkulku**. Osa valmentautujista toi Sovarissa esille toivomuksia tiedonkulun kehittämiseksi.

- Tiedonkulku ajoittain ollut puutteellista. Joutunut itse tiedustelemaan asioita.
- Tieto ei aina kulje oikeille ihmisille.
- Työpajalla informaatio kulkee välillä tosi huonosti.
- Meille pitäisi infota aikasemmin päivän tapahtumista, ettei tulisi turhaa häslinkiä ja "pomppimista".
- Retkeilyn ohjaajat kertovat asioita viimetippaan, vaikka uskallan väittää ryhmässä olevan muitakin nuoria, joiden olisi mukava kuulla etukäteen mitä on tapahtumassa. Itselleni ainakin kovasti tuottanut ylimääräistä tuskailua, kun pitänyt miltei lennossa sopeutua tilanteisiin.
- Informaation kulku ja henkilökohtaisesti asioista puhuminen eli ns. avoin toiminta voisi myös luoda parempaa yhteishenkeä. Asioista tiedottaminen hyvissä ajoin, ja avoimesti puhuminen luo luottamusta ja turvallisuuden tunnetta, joita tarvitaan, jos koittaa saada pyörimään isoa ihmisjoukkoa hyvällä asenteella.

Valmentautujat toivat esille myös työpajan **resursseihin** eli tiloihin tai laitteisiin liittyviä puutteita.

- Ainut huono asia meidän pajassa on vanhat/kuluneet työkalut.
- Itse pajalla työskentely kärsii resurssipulasta, pajan työkoneet ovat aika ala-arvoisia ja niillä on epämukava kirjoittaa.
- Tilan puute, tavaran määrä ja työkoneiden kunto. Joskus tuntui hieman turhauttavalta, kun koneet eivät tahtoneet toimia niin kuin niiden pitäisi ja niiden korjaamiseen menee sitten turhaa aikaa.
- Työkalujen vähäisyys, välttävä konekanta ja raaka-aineiden rajallisuus vaikuttaa siihen, mitä voi tehdä.
- Kehitystä on vaikea edistää budjetin takia, koska ainut asia mikä olisi parannettavissa on työkalut.

Joitakin valmentautujia harmitti se, että oman **valmennusjakson pituus työpajalla** jäi liian lyhyeksi. Työpajatoiminnassa olisi tarvetta pidemmille valmennusjaksoille ja joustavuudelle, kun määritellään jakson kesto kunkin valmentautujan tarpeiden mukaan. Kyseessä on usein työpajalle ohjaavan tahon linjauksista.

- Ainoa ikävä asia on, että kaikki loppui niin nopeasti. Olisin ollut töissä mielelläni koko kevään.
- Ärsyttävää on se, että työpajalla saa olla vain puoli vuotta.
- En voinut jatkoa olla siellä. Ihana paikka, mutta lyhyt aika.
- Kuntouttavan työtoiminnan kesto on liian lyhyt.
- Pajan loppuminen, ennen kun saa omat asiat ja ongelmat kuntoon.
- Työpaja loppuu minun mielestäni liian aikaisin.

- Pidentämällä sopparia siihen asti kunnes asiakas saa asiat hyvin kuntoon.

Työpajatoimintaa tulisi **markkinoida** nykyistä enemmän, että se olisi yleisesti tunnetumpaa ja ihmiset osaisivat hakeutua työpajoille.

- Ehkä vähän enemmän avointen ovien päiviä, jotta enemmän nuoria pääsisi tutustumaan hommaan, joille ei ole ennestään tuttua. Avointen ovien päiviä voisi myös pitää jokaiselle pajalle erikseen, jotta nuori voisi tutustua kyseisen pajan toimintaan, mikä kiinnostaa. Työttömiä ja eristyneitä nuoria pitäisi saada ohjattua pajalle mahdollisimman monen eri kanavan kautta.
- Ei tule oikein mieleen mitään muuta kuin mainostaminen, koska en itse ollut huomannut pajojen olemassaoloa, kunnes sain kuulla niistä toista kautta.
- Toimialaa voisi tarjota/mainostaa enemmän nuorille. Itse kuulin toimialasta sattumalta ollessani TE-toimistolla tapaamisessa. En tätä ennen tai työjakson aikana ole nähnyt tai kuullut suurempaa mainostusta.

Sovari-tuloksissa työpajatoiminta saa kokonaisuutena myönteiset arviot valmentautujilta. Työpajatoiminnassa saavutetaan tavoitteiden mukaisia vaikutuksia valmentautujien elämäntilanteissa. Sosiaalinen vahvistuminen on yleisesti laaja-alaista. Laadukas työpajatoiminta on monen tekijän summa. Sen toimivuudesta on tärkeää huolehtia myös jatkossa. On tärkeää kuulla valmentautujien kokemuksia työpajatoiminnasta ja sen vaikutuksista sekä näkemyksiä työpajatoiminnan jatkuvaan kehittämiseen. Paja voi tuottaa valmentautujille käänteentekeviä kokemuksia.

Työpaja on selventänyt tulevaisuudensuunnitelmia opiskelun ja vähän työnkin suhteen,

valanut uskoa omaan pärjäämiseen ja osaamiseen (siihen, että kaikki menee ihan hyvin),

antanut mahdollisuuksia vaikuttaa, olla osallisena ja tulla kuulluksi,

vahvistanut ryhmässä toimimista ja ryhmätyötaitoja,

tukenut haaveita ja antanut eväitä/ideoita/vaihtoehtoja niiden mahdolliseen toteuttamiseen tai

ainakin niitä kohti kulkemiseen,

lujittanut omia haaveita ja unelmia tulevaisuutta ajatellen ja muistuttanut niiden tärkeydestä.

Vahvistanut tunnetta siitä, että epäonnistumisista selviää ja epäonnistuminen tai ei-täydellisyys ei kerro mitään omasta ihmisarvosta.

– Työpajan valmentautuja

Sovariin vastanneet valmentautujat

SOVARI 2019 -KYSELYYN VASTASI 5216 VALMENTAUTUJAA, joista 52 % oli miehiä, 43 % naisia ja 5 % oli muun sukupuolisia tai ei halunnut määritellä sukupuoltaan. Valtakunnallisen työpajakyselyn mukaan kaikista työpajojen valmentautujista oli 58 % miehiä ja 42 % naisia. Tähän jakaumaan verrattuna Sovari-kyselyssä naiset ovat hieman yliedustettuina miehiin nähden.

Sovari-kyselyyn vastanneista valmentautujista 66 % oli alle 29-vuotiaita, kun taas valtakunnallisen työpajakyselyn mukaan alle 29-vuotiaiden osuus työpajatoimintaan osallistuneista valmentautujista oli 54 %⁶. Sovarin kokonaistuloksissa painottuvat siis nuorten valmentautujien näkemykset varttuneempien valmentautujien sijasta, vaikka Sovari on suunnattu kaikenikäisille valmentautujille. Sovarissa painottuvat myös toisen asteen ammatillisen koulutuksen ja lukio-opinnot suorittaneiden osuudet. Sovariin vastanneiden jakauma AVI-alueittain noudattaa melko hyvin työpajojen valmentautujien tilastollista jakaumaa. Eniten jakaumissa poikkeavat Etelä-Suomen AVI-alue, joka on Sovarissa yliedustettuna kymmenellä prosenttiyksiköllä, sekä Länsi- ja Sisä-Suomen AVI-alue, joka on aliedustettuna kahdeksalla prosenttiyksiköllä.

⁶ Bamming, Ruth & Hilpinen, Merja (2020): Työpajatoiminta 2019. Valtakunnallisen työpajakyselyn tulokset. Aluehallintovirastojen julkaisuja 91/2020. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Opetus- ja kulttuuritoimen vastuualue. https://nuorisotilastot.fi/wp-content/uploads/2020/12/Tp_2019_ra-portti_2020_11_11.pdf.

Nuorten työpajatoiminta 2020. LSSAVI, Valtakunnallinen työpajakysely, www.nuorisotilastot.fi 14.6.2021.